

Tre år etter videregående opplæring

Kartlegging av overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003

Mari Wigum Frøseth

© NIFU STEP Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Rapport 46/2008
ISBN 978-82-7218-602-8
ISSN 1504-1824

For en presentasjon av NIFU STEPs øvrige publikasjoner, se www.nifustep.no

Norsk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Norwegian Institute for Studies in Innovation, Research and Education
Wergelandsveien 7, 0167 Oslo
Tlf. +47 22 59 51 00 • www.nifustep.no

RAPPORT 46/2008

Mari Wigum Frøseth

Tre år etter videregående opplæring

Kartlegging av overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003

Forord

Denne rapporten er skrevet på oppdrag av Østfold fylkekommune som ønsket en forskningsbasert kartlegging av den videre utdannings- og yrkeskarrieren etter videregående opplæring for elever og lærlinger i fylket.

Prosjektet tar utgangspunkt i alle elever, lærlinger og lærekandidater som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003, og ser nærmere på hva disse har brukt sin videregående opplæring til tre år senere. Undersøkelsen baserer seg på registerdata hentet inn fra Østfold fylkeskommunes registre av elever og lærlinger i videregående opplæring (VIGO), koplet med registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB).

Takk til Østfold fylkeskommune, ved Knut Andersen og Statistisk sentralbyrå, ved Vidar T. Halvorsen for tilrettelegging av datamaterialet. Rapporten er skrevet av Mari Wigum Frøseth. Eifred Markussen har vært leder for prosjektet.

Oslo, desember 2008

Randi Søgner
Assisterende direktør

Eifred Markussen
Forskningsleder

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	11
1.1 Utbytte av videregående opplæring.....	11
1.2 Bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring i Østfold	12
1.1 Overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning og arbeidsliv	14
1.2 Denne rapporten: kapitler og innhold.....	15
2 Datamaterialet	16
2.1 Status	16
2.2 Hvem gikk ut av videregående i Østfold våren 2003?	18
2.3 Oppsummering	24
3 Hvem avsluttet med hvilken kompetanse? Variasjon i utbytte av videregående	26
3.1 Studieretning	26
3.2 Kjønn	28
3.3 Alder	29
3.4 Karakterer	29
3.1 Foreldrenes utdanningsnivå.....	32
3.2 Majoritet/minoritetsbakgrunn.....	33
3.3 Oppsummering	33
4 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning.....	35
5 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med studiekompetanse	37
5.1 Studieretning	39
5.1.1 De med studiekompetanse innen ulike studieretninger: hva studerer de og hva jobber de som tre år etter videregående?.....	40
5.2 Kjønn.....	42
5.3 Foreldrenes utdanningsnivå.....	44
5.4 Minoritetsbakgrunn	45
5.5 Alder.....	46
5.6 Karakterer.....	46
5.7 Oppsummering	47
6 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med yrkeskompetanse	50
6.1 Yrkeskompetanse etter lære	50
6.2 Yrkeskompetanse etter skole.....	51
6.3 Yrkeskompetanse etter skole og lære.....	52
6.4 Studieretning	53

6.4.1	Overgangen til videre utdanning og arbeid blant de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag	54
6.4.2	Andelen sysselsatte høsten 2003 til 2006 blant de som hadde yrkeskompetanse innen ulike studieretninger	55
6.5	Kjønn	57
6.6	Foreldrenes utdanningsnivå	60
6.7	Alder	60
6.8	Karakterer	61
6.9	Oppsummering	61
7	Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med kompetanse på lavere nivå	63
7.1	Forskjeller i overgangsmønsteret blant de med kompetanse på lavere nivå	63
7.1.1	De som besto videregående innen høsten 2006	64
7.1.2	De som hadde gjennomført uten å bestå våren 2003	65
7.1.3	De som sluttet før de var ferdige våren 2003	66
7.1.4	Oppsummering	67
7.2	Kjønn	67
7.3	Studieretning	68
7.4	Foreldrenes utdanningsnivå	69
7.5	Karakterer	70
7.6	Oppsummering	70
8	Oppsummering: tre år etter videregående	72
8.1	Hovedbeskjeftigelse tre år etter videregående	72
8.2	Bakgrunnsfaktorer har betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv	73
8.3	Hovedkonklusjoner	74
	Referanser	75

Sammendrag

I denne rapporten ser vi på hva elever, lærlinger og lærekandidater som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 har brukt sin videregående opplæring til tre år senere. Rapporten er skrevet på oppdrag av Østfold fylkeskommune, som ønsket en forskningsbasert kartlegging av den videre utdannings- og yrkeskarrieren for elever og lærlinger i fylket. På denne bakgrunn undersøker vi følgende problemstilling:

Hvilken sammenheng er det mellom på den ene siden utbytte av videregående opplæring og på den andre siden utdannings- og yrkeskarriere frem til høsten 2006 for personer som avsluttet videregående i Østfold våren 2003?

De som sluttet i videregående før de var ferdige hadde størst problemer i overgangen til videre utdanning og arbeidsliv

Analysene i denne rapporten viser at de som avsluttet videregående våren 2003 uten å ha fullført et helt opplæringsløp, var den gruppa som hadde klart størst problemer i overgangen til videre utdanning og arbeidsliv. Tre år etter de avsluttet videregående skiller de som sluttet før de var ferdige seg fra alle de andre kompetansegruppene (se nedenfor), ved at så mye som tre av ti sto utenfor utdanning og arbeidsliv. Selv den andre gruppen som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå – de som hadde gjennomført videregående uten å bestå – oppnådde en betydelig bedre posisjon i arbeidsmarkedet og videre utdanning, enn de som hadde sluttet før de var ferdige.

At de som hadde sluttet skiller seg så tydelig ut, også sammenlignet med de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå etter å ha gjennomført et helt opplæringsløp uten å bestå, tyder på det å hindre slutting ikke bare er viktig med tanke på å øke kompetanseoppnåelsen i videregående opplæring. Analysene i denne rapporten viser at det å hindre slutting også er viktig for å bidra til å sikre at så mange som mulig får en vellykket overgang til videre utdanning og arbeidsliv etter at de er ferdig i videregående.

De fleste som avsluttet videregående med studiekompetanse gikk videre til høyere utdanning

I denne rapporten finner vi at selv om de fleste som avsluttet videregående med studiekompetansen bruker denne kompetansen til å gå videre til høyere utdanning, utsatte en betydelig andel oppstarten i høyere utdanning et år eller to. Når vi ser på situasjonen to år etter videregående (høsten 2005) var sju av ti av de som avsluttet med studiekompetanse i Østfold våren 2003 registrert i høyere utdanning.

Vi finner også en kjønnsforskjell i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant de med studiekompetanse den første høsten etter videregående, ved at kvinnene i større grad enn mennene går direkte videre med utdanning. Dette skyldes nok at mange menn får studiestarten utsatt på grunn av avtjening av verneplikten. Når vi ser på situasjonen etter tre år

finner vi i så å si ingen forskjell i hovedbeskjeftigelsen mellom menn og kvinner med studiekompetanse.

De med yrkeskompetanse etter lære gikk over i heltidsarbeid og de med yrkeskompetanse etter skole gikk over i deltidsarbeid

Det var store forskjeller i hva de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse etter lære og yrkeskompetanse etter skoleløp våren 2003 brukte kompetansen sin til. Mens de som hadde vært i lære i stor grad gikk over i heltidsarbeid, gikk de som hadde vært i skoleløp i større grad over i deltidsarbeid, samt fortsatte med utdanning.

Vi finner også kjønnsforskjeller i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse. Nærmere undersøkelser viser at denne forskjellen først og fremst skyldes at menn og kvinner har yrkeskompetanse innen ulike fagfelt. Mens mange kvinner har yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag, som leder ut i et arbeidsmarked dominert av deltidsstillinger, har de fleste mennene yrkeskompetanse innen bygg- og industrifag, som kvalifiserer for et arbeidsmarked preget av heltidsstillinger.

35 prosent av de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003 hadde bestått innen høsten 2006

Når vi ser på situasjonen tre år etter personene avsluttet videregående i Østfold våren 2003, finner vi at mer enn en tredjedel av de som først avsluttet med kompetanse på lavere nivå, hadde bestått videregående innen høsten 2006. At så mange kommer tilbake og fullfører videregående viser at den muligheten man har til å bruke mer enn normalt tid på å oppnå studie- eller yrkeskompetanse er svært viktig.

Analysen av overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, men som besto i løpet av de tre påfølgende årene, viser at dette er en gruppe som i stor grad ble integrert i utdanning og arbeidsliv på linje med de som avsluttet videregående med studie- eller yrkeskompetanse våren 2003.

Bakgrunnsfaktorer hadde betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv

Analysene i denne rapporten viser at det ikke bare er kompetansetype som har betydning for hva personene som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 gjorde i årene etter på. Også forhold knyttet til personenes bakgrunn har vist seg å ha sammenheng med deres overgang til videre utdanning og arbeidsliv. Felles for alle kompetansegruppene er at kvinner i større grad går over i deltidsarbeid etter videregående, mens menn i større grad går over i heltidsarbeid.

Vi finner også sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og overgangen til videre utdanning og arbeidsliv for personer som avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Innen alle kompetansegruppene finner vi at overgangsmønsteret preges av sosial reproduksjon, ved at de som hadde foreldre med høyere utdanning i større grad gikk over i høyere utdanning, enn de som hadde foreldre med lavere utdanning.

Både blant de med studiekompetanse og blant de med yrkeskompetanse, finner vi at de som gikk videre til høyere utdanning hadde best karakterer fra videregående. Vi finner lite forskjell i tidligere prestasjoner mellom dem som gikk over i deltids- og heltidsarbeid etter videregående, noe som tyder på at karakterer har mindre betydning for overgangen til arbeidsmarkedet. Analysene viser derimot at de som sto utenfor både utdanning og arbeidsliv etter videregående, i gjennomsnitt hadde de dårligste skoleprestasjonene.

1 Innledning

I denne rapporten ser vi på hva elever, lærlinger og lære kandidater som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 har brukt sin videregående opplæring til tre år senere. Rapporten er skrevet på oppdrag av Østfold fylkeskommune, som ønsket en forskningsbasert kartlegging av den videre utdannings- og yrkeskarrieren etter videregående for elever og lærlinger i fylket. På denne bakgrunn vil vi å undersøke følgende problemstilling:

Hvilken sammenheng er det mellom på den ene siden utbytte av videregående opplæring og på den andre siden utdannings- og yrkeskarriere frem til høsten 2006 for personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold i 2003?

Et viktig kriterium for en god videregående opplæring er at den muliggjør en vellykket overgang til arbeidsmarkedet eller til høyere utdanning. I denne rapporten skal vi undersøke denne overgangen for alle som avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Vi vil se på denne overgangen fra og med den første høsten etter de avsluttet videregående – det vil si høsten 2003 – til og med høsten tre år senere – høsten 2006. Vi tar utgangspunkt i alle som avsluttet videregående på ett tidspunkt, og dermed ikke i et kull som begynte i videregående samtidig.

I tillegg til en kartlegging av sammenhengen mellom utbytte av videregående opplæring og videre utdannings- og yrkeskarriere, har vi også i tråd med oppdragsgivers ønske fokusert på andre relevante faktorer for denne overgangen i analysene. Vi har også sett nærmere på sammenhengen mellom utbytte av videregående og noen sider ved disse personenes familieliv i tiden etter videregående.

Hovedfokus i denne rapporten vil være å undersøke likheter og ulikheter i overgangsmønsteret for ulike grupper. Oppsummeringsvis vil vi besvare følgende spørsmål:

- Hvilken betydning har kompetansen personene tilegnet seg i videregående for deres overgang til videre utdanning og arbeidsliv?
- I hvilken grad henger dette overgangsmønsteret også sammen med andre faktorer?

I tillegg ønsker vi å beskrive mer detaljert til hva de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 har brukt kompetansen. Vi vil derfor se nærmere på hva de jobber som og hvilke utdanninger de er i tre år senere.

1.1 Utbytte av videregående opplæring

Med utbytte av videregående opplæring mener vi hva slags formell kompetanse man har oppnådd, nærmere bestemt om personene hadde oppnådd studiekompetanse, yrkeskompetanse eller kompetanse på lavere nivå da de avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003.

Studiekompetanse er kompetanse som gir adgang til høyere utdanning. De som avsluttet videregående opplæring våren 2003, kunne oppnå studiekompetanse innenfor i alt seks studieretninger: allmenne, økonomiske og administrative fag, idrettsfag, musikk, dans og drama, medier og kommunikasjon, formgivningsfag og naturbruk. De tre siste er yrkesfaglige studieretninger, hvor det har vært mulig å følge et studiekompetansegivende løp. I tillegg kunne yrkesfagelever oppnå studiekompetanse ved å ta allmennfaglig påbygging, enten etter å ha fullført et yrkesfaglig VKI eller VKII, eller etter å ha vært i lære.

Yrkeskompetanse er kompetanse som viser at man er kvalifisert for å begynne å arbeide innenfor det yrket man har fått yrkesfaglig opplæring i. De som avsluttet videregående opplæring våren 2003 kunne oppnå yrkeskompetanse innen 12 yrkesfaglige studieretninger, i tillegg til gjennom kurset "IKT driftsfag", som hørte inn under studieretning for allmenne, økonomiske og administrative fag. Yrkeskompetanse kunne enten oppnås gjennom opplæring i skole eller gjennom 2+2-modellen, som betyr to års opplæring i skole og to års opplæring i bedrift. Ungdom som er inne i et 2+2-løp, men som ikke får læreplass, skal etter Opplæringslova tilbys et løp i skole frem mot fagbrev. Det var i alt 20 yrkesfaglige kurs som var ordinære skoleløp¹, og som dermed ga yrkeskompetanse etter opplæring i skole, og mange av disse kursene hørte til studieretningen helse- og sosialfag.

Kompetanse på lavere nivå er den kompetansen man i henhold til Opplæringslova oppnår i videregående opplæring når man ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette er en sammensatt gruppe, og består både av de som har vært inne i et planlagt løp mot kompetanse på lavere nivå (blant annet lærekandidater), de som har sluttet før de var ferdig i videregående og de som har gjennomført videregående opplæring uten å bestå. Innenfor disse gruppene er det også svært stor variasjon når det gjelder kompetanseoppnåelse, fra de som ikke har bestått et eneste fag på videregående til de som bare mangler karakter i ett fag for å oppnå studie- eller yrkeskompetanse.

1.2 Bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring i Østfold

På bakgrunn av resultater fra prosjektet "Bortvalg og kompetanse" finnes det mye kunnskap om gjennomføring og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring i Østfold. Vi vil her gi en kort redegjørelse for hovedresultatene for Østfold fra dette prosjektet.

I prosjektet "Bortvalg og kompetanse" ble 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002 fulgt fem år inn i, gjennom og ut av videregående opplæring. 1193 ungdommer fra Østfold deltok i undersøkelsen, noe som utgjorde omtrent halvparten av kullet som gikk ut av ungdomsskolen i fylket våren 2002. Undersøkelsen viste at fem år etter de var

---

¹ De 20 kursene var: Romteknologi, dekoratør, interiør, reklame/illustrasjon/design, fotterapeut, apotektekniker, helsesekretær, tannhelsesekretær, hjelpepleier, hudpleier, meieriindustri (meierist), sykkelreparatør, gartner, allsidig landbruk (agronom), allsidig skogbruk, reindrift, økologisk landbruk (agronom i økologisk landbruk), kart og oppmåling (landmåler, kartkonstruktør, kartograf), teknisk tegning, pianostemming og pianoteknikk.

ferdig i ungdomsskolen hadde 64 prosent av ungdommene fra Østfold bestått videregående opplæring (tabell 1.1). Til sammenligning hadde Hedmark lavest andel som hadde bestått etter fem år med 60,9 prosent, mens Buskerud hadde høyest beståttandel med 69,5 prosent. Den gjennomsnittlige andelen som hadde bestått videregående etter fem år for hele utvalget i de sju østlandsfylkene som deltok i undersøkelsen var 65,8 prosent (Markussen m.fl. 2008). Kompetanseoppnåelsen i Østfold lå dermed midt i mellom fylket med lavest og høyest kompetanseoppnåelse, og var litt lavere enn gjennomsnittet for alle østlandsfylkene samlet.

Tabell 1.1 Kompetanseoppnåelse i videregående opplæring målt fem år etter avsluttet grunnskole blant ungdommer som gikk ut av ungdomsskolen våren 2002

	Østfold	Alle fylker
Studiekompetanse	44,3	49,4
Yrkeskompetanse etter lære	15,2	12,6
Yrkeskompetanse etter skole	3,8	2,5
Dobbelkompetanse	0,7	1,3
<i>Total andel bestått</i>	64,0	65,8
Sluttet	14,5	14,8
Gjennomført uten å bestå	21,5	19,4
<i>Total andel ikke bestått</i>	36,0	34,2

Kilde: Markussen m.fl. 2008

Sammenlignet med når vi ser på alle fylkene samlet var det en noe lavere andel som hadde oppnådd studiekompetanse, mens det var flere som oppnådde yrkeskompetanse i Østfold (tabell 1.1). 44,3 prosent av ungdommene i Østfold hadde oppnådd studiekompetanse etter 5 år, 15,2 prosent hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære, 3,8 prosent yrkeskompetanse etter skole og 0,7 prosent av kullet hadde oppnådd både studie- og yrkeskompetanse etter fem år.

Andelen som hadde sluttet i videregående før de var ferdige var omtrent den samme i Østfold (14,5 prosent) som når vi ser på alle fylkene samlet (14,8 prosent), mens det var 2 prosentpoeng flere i Østfold som hadde gjennomført videregående uten å bestå etter fem år (21,5 prosent) enn gjennomsnittet blant ungdomskullet på Østlandet som sådan (19,4 prosent). (Markussen m.fl. 2008: 46-48).

I prosjektet "Bortvalg og kompetanse" ble også kompetanseoppnåelsen blant lærlinger undersøkt spesielt. Disse analysene viste at 69,6 prosent av de som gikk ut av ungdomsskolen våren 2002 i Østfold, og som hadde vært lærlinger i løpet av perioden 2002 til 2007 hadde oppnådd yrkes- eller studiekompetanse etter fem år. Gjennomsnittet for alle fylkene var 70,9 prosent, og denne andelen var lavest i Hedmark med 68,9 prosent og høyest i Telemark med 73,6 prosent. Sammenlignet med ungdomskullet som sådan var det altså omtrent 5 prosentpoeng høyere andel som oppnådde kompetanse blant lærlingene i de sju østlandsfylkene, og dette gjelder også når vi sammenligner de som hadde vært lærlinger i Østfold, med hele kullet som gikk ut av ungdomsskolen i fylket våren 2002.

1.3 Overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning og arbeidsliv

Overgangen fra videregående opplæring til høyere utdanning og arbeidsliv i Norge har vært tema for flere studier tidligere (se for eksempel Grøgaard m.fl. 2002; Jørgensen 2003; Raabe 2002; Støren m.fl. 2007). I denne delen vil vi presentere noen sentrale funn fra av disse undersøkelsene, som er relevant for analysene i denne rapporten.

Raabe (2002) har sammenlignet overgangsmønsteret i kullene som avsluttet videregående i 1997 og 2000, og fant at andelen som gikk direkte over i videre utdanning hadde sunket. Dette gjaldt både utdanning på videregående nivå og høyere utdanning, og nedgangen i andelen som gikk direkte over i videre utdanning sank med 14 prosentpoeng fra 45 prosent blant de som gikk ut av videregående i 1997 til 32 prosent i 2000. Støren m.fl. (2007) undersøker overgangen til utdanning og arbeidsliv for kullene som begynte i videregående høsten 1999, 2000 og 2001. I følge deres analyser ser det ut til å være en økning i andelen som gikk direkte over i høyere utdanning etter videregående. Dette indikerer at det i tiden etter 2002 var en økende tendens til å gå direkte over i videre utdanning etter videregående.

Tidligere undersøkelser har vist at det er kompetansen man har tilegnet seg i videregående som har størst betydning for beskjeftigelsen etter videregående (Raabe 2002; Støren m.fl. 2007: 246-249). Karakterer har vist seg å ha stor betydning for sannsynligheten for å gå over i høyere utdanning etter videregående. Derimot har det ikke påvist at karakterer har særlig betydning for i hvilken grad man går over i andre beskjeftigelser, selv om gode skoleprestasjoner i noen grad har vist seg å beskytte mot arbeidsledighet (Støren m.fl. 2007).

Støren m.fl. (2007: 262) fant generelt relativt små fylkesvise forskjeller i beskjeftigelse etter videregående. Når de så på kullene som begynte i videregående høsten 1999, 2000 og 2001 fant de høyest ledighetsnivå etter normert tid i videregående opplæring i Østfold og Finnmark. Ett år etter normert tid var ledighetsnivået høyest i Østfold, Vestfold, Telemark, Agderfylkene, Trøndelag og Nord-Norge.

Det har også vært funnet forskjeller i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv etter hvilken studieretning man har oppnådd kompetanse innenfor (Raabe 2002; Støren m.fl. 2007). Støren m. fl. (2007) fant for eksempel relativt store forskjeller i overgangsmønsteret blant de som hadde yrkeskompetanse innen de "myke" og jentedominerte yrkesfagene, som helse- og sosialfag og formgivningsfag, og de som hadde yrkeskompetanse innen de "harde" og guttedominerte yrkesfagene innen industri og håndverk. Denne forskjellen ble dels antatt å skyldes preferanseforskjeller mellom de som har yrkeskompetanse innen disse studieretningene, men forskjellene gjenspeiler nok også ulikheter i stillingsstrukturen i ulike segmenter på arbeidsmarkedet. Mens guttene i stor grad går over i stillinger i privat sektor, går jentene i all hovedsak ut i arbeid i offentlig sektor hvor andelen deltidsstillinger er betydelig flere (Støren m.fl. 2007: 238). Støren m.fl. (2007: 239) fant også at det å ha fått

yrkesopplæring i lære hadde positiv betydning for overgangen til ordinært arbeid, sammenlignet med å få yrkesopplæring i skole.

Kort oppsummert har tidligere forskning vist at en rekke faktorer har betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv etter videregående, men at det enkeltforholdet som har klart størst betydning for hva man gjør i tiden etter videregående er hvilken kompetanse man går ut av videregående opplæring med.

1.4 Denne rapporten: kapitler og innhold

Denne rapporten er inndelt i åtte kapitler. I kapittel 2 presenteres datamaterialet, og vi ser også nærmere på hvem som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003. Hvem som avsluttet videregående med hvilken kompetanse er tema for kapittel 3. Her beskriver vi gruppene som avsluttet videregående med ulik kompetanse. I kapittel 4 ser vi på overgangen til videre utdanning og arbeidsliv i perioden 2003 til 2006 for alle som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003. I kapittel 5, 6 og 7 undersøker vi dette overgangsmønsteret blant de som avsluttet videregående med henholdsvis studiekompetanse, yrkeskompetanse og kompetanse på lavere nivå. I alle kapitlene som omhandler overgangen til videre utdanning og arbeidsliv innen ulike kompetansegrupper, vil vi i tillegg se på sammenhengen mellom sentrale faktorer knyttet til disse personenes bakgrunn og overgangen til ulike beskjeftigelser etter videregående. I det siste kapittelet – kapittel 9 – sammenstiller vi noen av hovedresultatene fra kapittel 5 til 7, og ser på hva personer som avsluttet videregående med ulik kompetanse i Østfold våren 2003 gjorde tre år senere.

2 Datamaterialet

I denne rapporten undersøker vi *alle* som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003, og ser nærmere på deres videre utdannings- og yrkeskarriere tre år etterpå. Datamaterialet omfatter dermed:

- De som oppnådde studiekompetanse ved slutten av skoleåret 2002/2003.
- De som oppnådde yrkeskompetanse etter skoleløp ved slutten av skoleåret 2002/2003
- De som avsluttet etter VKII eller lære våren 2003 uten å bestå, og som ikke fortsatte i videregående høsten 2003
- De som avsluttet et grunnkurs eller VKI våren 2003 som ikke fortsatte høsten 2003, og som dermed sluttet i videregående før de var ferdige.

I og med at fagprøver og kompetanseprøver avlegges kontinuerlig, og ikke bare på slutten av skoleår, vil de som omtales som å ha oppnådd yrkeskompetanse etter lære eller kompetanse på lavere nivå etter å ha vært lærekandidater våren 2003, inkludere alle som har bestått fagprøve eller kompetanseprøve i Østfold i perioden 1.3.2003 til 1.11.2003. De som gikk opp til fagprøve i samme periode og som ikke besto ("IB") er registrert med oppnådd kompetanse på lavere nivå.

Datamaterialet består av registerdata innehentet fra VIGO Østfold og SSB, og omfatter en rekke opplysninger knyttet til personene som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, både når det gjelder deres bakgrunn, skoleprestasjoner fra grunnskolen og videregående, utbytte fra videregående og deres utdannings- og yrkeskarriere i perioden 2003 til 2006, samt informasjon om deres familieliv i samme periode.

Informasjonen om personenes bakgrunn omfatter kjønn, alder, majoritets-/minoritetsbakgrunn, foreldrenes utdanningsnivå og skoleprestasjoner fra grunnskole og videregående. Informasjonen er hentet inn på bakgrunn av tidligere forskning som har vist at dette er faktorer som både har betydning for kompetanseoppnåelse i videregående opplæring og overgangen til høyere utdanning og arbeidsliv (se f.eks. Grøgaard m.fl. 2002; Markussen m.fl. 2008; Støren m.fl. 2007). I tillegg har vi hentet inn informasjon om personenes familieliv, nærmere bestemt personenes sivilstand i 2003, 2004, 2005 og 2006, og hvorvidt personene hadde barn i samme periode.

2.1 Status

En sentral variabel i denne rapporten er hvilken status eller hovedbeskjeftigelse personene var registrert med i SSBs registre de årene vi følger dem. Disse opplysningene er hentet fra SSBs System for persondata (SFP), som omfatter informasjon fra en rekke registre, blant annet Arbeidstakerregisteret, Selvangivelsesregisteret og Utdannelsesregisteret. Opplysningene om status registreres i november hvert år.

Alle som er registrert i arbeid mer enn 4 timer per uke eller som selvstendig næringsdrivende regnes som sysselsatte. For å være regnet som heltidssysselsatt må man være registrert i arbeid 30 timer eller mer per uke. Vernepliktige og personer som får fødselspenger er også registrert som sysselsatt. Når det gjelder statusopplysningene fra november er det mulig å være registrert med kombinasjoner av beskjeftigelser, for eksempel ved at man både er i deltidsarbeid og under ordinær utdanning.

I tillegg til opplysninger om status har vi også hentet inn opplysninger om personenes tilknytning til utdanningssystemet fra SSBs utdanningsregister. Disse opplysningene er registrert 1. oktober hvert år. Dette gjør at det på grunnlag av datamaterialet er mulig å skille mellom mange ulike kombinasjoner av beskjeftigelser. For å unngå for detaljerte analyser vil vi i denne rapporten legge til grunn det som antas å være hovedbeskjeftigelsen når vi ser på personenes status. I og med at vi i hovedsak er interessert i å se på hva personene bruker sin videregående opplæring til, har vi når vi ser på status valgt å legge opplysningene om utdanning til grunn for de som er registrert som under utdanning i SSBs registre. Det vil si at de som for eksempel kombinerer studier med deltidsarbeid, vil bli omtalt som under utdanning.

Vi vil bruke tilnærmet samme kategorisering av hovedbeskjeftigelse som Støren m.fl. (2007: 227-228). Vi skiller mellom seks ulike former for beskjeftigelse: høyere utdanning, utdanning på videregående nivå, heltidsarbeid, deltidsarbeid, arbeidsledig og annen beskjeftigelse. Kategorien ”annen beskjeftigelse” er en samlekategori, og inkluderer blant annet de vi ikke har noen opplysninger om, de som får sosialhjelp, registrerte sykmeldte og personer som får uførepensjon. Kategorien ”arbeidsledig” inkluderer personer som er registrert som arbeidsledige, personer på tiltak og personer på attføring. Kategorien ”høyere utdanning” inkluderer alle personer registrert i utdanninger klassifisert på universitets- og høyskolenivå i SSBs utdanningsgruppering, mens kategorien ”utdanning på videregående nivå” inkluderer personer som er i utdanning innen videregående opplæring, folkehøgskole, ulike forkurs, fagskole m.m.

Opplysninger om utdanning og yrke

Noen steder vil vi også gå mer detaljert inn og se på hvilken utdanning² og hvilket yrke³ personene som avsluttet videregående i Østfold er registrert med i løpet av perioden vi følger dem. Opplysningene om utdanning er i stor grad fullstendige alle årene, mens opplysningene om yrke de fleste årene er svært ufullstendige.

---

² Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS 2000), SSB (http://www.ssb.no/emner/04/90/nos_c617/nos_c617.pdf).

³ Standard for yrkesklassifisering (STYRK), SSB (http://www.ssb.no/emner/06/01/nos_c521/nos_c521.pdf).

2003 var det første året yrke ble registrert i filene som vi har innhentet fra SSB, og de første årene er disse opplysningene svært mangelfulle⁴. Høsten 2006 har vi opplysninger om yrke for en betydelig større andel av de sysselsatte, men fortsatt mangler vi informasjon om yrke for 16 prosent av de som var registrert i arbeid denne høsten. Vi vil likevel noen steder presentere hvilke yrker de vi har opplysninger om er registrert i. Vi vil da begrense oss til å se på yrke høsten 2006, i og med at det er på dette tidspunktet disse opplysningene er mest fullstendige. Vi må likevel ta forbehold om at fremstillingen av hva personer som avsluttet videregående våren 2003 jobber som i 2006 kan gi et noe uriktig bilde, i og med at vi også på dette tidspunktet mangler opplysninger om yrke for en betydelig andel av de sysselsatte⁵.

Når vi ser nærmere på hvilke yrker personene er registrert i tre år etter de avsluttet videregående vil vi i all hovedsak begrense oss til å omtale hvilket yrkesfelt de var registrert innenfor i henhold til SSBs standard for yrkesklassifisering. Der hvor vi ser nærmere på hvilken utdanning personene var registrert i, vil vi også stort sett kun omtale hvilket fagfelt de var registrert innenfor i henhold til SSBs standard for utdanningsgruppering. At vi primært vil presentere yrkesfelt og fagfelt skyldes at gruppene i de fleste tilfeller er for små til at vi kan presentere type yrke og utdanning mer spesifikt.

2.2 Hvem gikk ut av videregående i Østfold våren 2003?

Til sammen var det 2668 elever, lærlinger og lærekandidater som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 (tabell 2.1)⁶. Blant disse var 57 prosent kvinner og 43 prosent menn.

Tabell 2.1 Kompetanseoppnåelse blant elever, lærlinger og lærekandidater som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003

	Andel	Antall
Kompetanse på lavere nivå	30,0	800
Studiekompetanse	49,1	1310
Yrkeskompetanse	14,8	395
Yrkeskompetanse i skole	6,1	163
Total	100,0	2668

⁴ Ser vi på alle som var registrert som sysselsatt uavhengig av kompetanse mangler vi opplysninger om 40 prosent høsten 2003, 26 prosent høsten 2004, 20 prosent høsten 2005 og 16 prosent høsten 2006.

⁵ I tillegg til at mange mangler opplysninger om yrke er en betydelig andel registrert med andre koder for yrke enn yrkeskoder i henhold til SSBs standard for yrkesklassifisering. Dette gjelder sysselsatte innen offentlig sektor, og det er arbeidsgiverorganisasjonene som er ansvarlige for disse kodene. I vårt datamateriale er det 82 personer, tilsvarende 6,8 prosent, blant de som var sysselsatt høsten 2006 som var registrert med slike koder. Disse vil i presentasjonen av yrkesfelt slås sammen med dem vi mangler opplysninger om.

⁶ Østfold fylkeskommune hadde i utgangspunktet trukket ut 2798 personer som avsluttet videregående i våren 2003. Nærmere undersøkelser av opplysninger om utdanning høsten 2003 fra SSBs registre, indikerte at noen av de som i følge VIGO avsluttet med kompetanse på lavere nivå våren 2003 enten fortsatt var registrert i videregående opplæring høsten 2003 eller i høyere utdanning. Det første tyder på at disse ikke hadde avsluttet videregående opplæring våren 2003 og det andre tyder på at de ikke hadde avsluttet med kompetanse på lavere nivå. Vi har derfor valgt å holde de 130 personene dette gjelder utenfor analysene i denne rapporten.

I underkant av halvparten hadde oppnådd studiekompetanse (49 prosent), 15 prosent hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære og 6 prosent hadde oppnådd yrkeskompetanse etter skoleløp (tabell 2.1). Tre av ti av de som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 hadde enten sluttet før de var ferdig eller gjennomført uten å bestå. Blant disse var det i tillegg tre personer – tilsvarende 0,1 prosent av alle – som oppnådde kompetanse på lavere nivå etter å ha vært lærekandidat i Østfold våren 2003⁷. Fordi denne gruppen var så liten er de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå etter å ha vært lærekandidat i denne rapporten slått sammen med de som hadde sluttet eller gjennomført uten å bestå, og som dermed også avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå.

Studieretning

Blant de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 gikk 57 prosent på en studieforbereidende retning, og 43 prosent gikk på en yrkesfaglig studieretning (tabell 2.2). Fire av ti (42 prosent) var registrert som elever på studieretningen allmenne, økonomiske og administrative fag. I overkant av en av ti (12 prosent) avsluttet fra studieretningen helse- og sosialfag våren 2003. Videre var det 9 prosent som avsluttet videregående på et kurs som lå innenfor studieretningen formgivningsfag, og 8 prosent avsluttet på kurset allmennfaglig påbygging.

Tabell 2.2 De som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 fordelt etter studieretning

	Antall	Andel
AA	1124	42,1
ID	133	5,0
MD	72	2,7
AA påbygging	202	7,6
MK	25	0,9
HS	321	12,0
EL	81	3,0
ME	127	4,8
HN	102	3,8
NA	49	1,8
TB	42	1,6
BY	79	3,0
TR	9	0,3
SA	47	1,8
KP	25	0,9
FO	230	8,6
Total	2668	100,0

Forkortelser for studieretningene: AA: allmenne, økonomiske og administrative fag, ID: idrettsfag, MD: musikk, dans og drama, AA påbygging: allmennfaglig påbygging, MK: medier og kommunikasjon, HS: helse- og sosialfag, EL: elektrofag, ME: mekaniske fag, HN: hotell- og næringsmiddelfag, NA: naturbruk, TB: tekniske byggfag, BY: byggfag, TR: trearbeidsfag, SA: salg og service, KP: kjemi- og prosessfag, FO: formgivningsfag.

Innen noen studieretninger var det veldig få personer som avsluttet videregående opplæring våren 2003, noe som i stor grad gjenspeiler at dette er forholdsvis små studieretninger med få

⁷ I prosjektet "Bortvalg og kompetanse" som fulgte elever fra sju fylker på Østlandet, deriblant Østfold, som gikk ut av ungdomsskolen våren 2002 gjennom fem år inn i, gjennom og ut av videregående opplæring ble det funnet at 5 ungdommer i Østfold hadde vært registrert som lærekandidater i løpet av denne perioden. I og med at dette prosjektet bare fulgte et 50 % utvalg av kullet, kan vi regne med at det faktiske antallet lærekandidater i et årskull i Østfold er ca 10 (Markussen m.fl. 2008).

elever/lærlinger. Dette gjelder for eksempel trearbeidsfag (9 personer), medier og kommunikasjon (25 personer) og kjemi- og prosessfag (25 personer). Det lave antallet innen noen studieretninger legger føringer for i hvilken grad vi kan presentere analyser av overgangsmønsteret til høyere utdanning og arbeidsliv hvor vi skiller mellom hvilke studieretninger personene hadde gått på. I disse analysene vil vi måtte begrense oss til å presentere resultatene for studieretninger som er av en slik størrelse at det er grunnlag for statistiske analyser og ikke minst ivaretar personenes anonymitet.

Alder

De aller fleste som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 var mellom 18 og 21 år (82 prosent). I denne aldersgruppa finner vi alle dem som har gått rett fra ungdomsskolen og fulgt et normert løp i videregående opplæring, og som avsluttet etter enten VKII eller lære våren 2003. Det var også en liten andel som var 16 til 17 år da de avsluttet videregående. Ungdommene i denne gruppa hadde naturlig nok ikke rukket å oppnå annet enn kompetanse på lavere nivå. 15 prosent av de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 var 22 år eller eldre.

Tabell 2.3 De som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 fordelt etter alder

	Andel	Antall
16-17 år	2,8	75
18-21 år	82,1	2190
22-25 år	6,5	174
26-30 år	3,1	84
31-40 år	3,1	83
41 år og oppover	2,3	62
Total	100,0	2668

I og med at det er relativt få som er eldre enn 21 år, vil vi i de fleste analysene som presenteres i denne rapporten begrense oss til å skille mellom to aldersgrupper: de som var 21 år eller yngre og de som var 22 år eller eldre.

Foreldrenes utdanningsnivå og minoritet/majoritetsbakgrunn

Tabell 2.4 viser hvilken sosial bakgrunn – målt som foreldrenes utdanningsnivå – personene som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 hadde. Opplysningene om foreldrenes utdanningsnivå er hentet inn fra SSBs registre. Dersom foreldrene hadde utdanning på forskjellig nivå er utdanningen til den av foreldrene med høyest utdanningsnivå lagt til grunn.

Utdanning på grunnskolenivå omfatter utdanning som er kategorisert som nivå 0 ("ingen utdanning og førskoleutdanning"), nivå 1 ("barneskoleutdanning") eller nivå 2 ("ungdomsskoleutdanning") i SSBs standard for utdanningsgruppering (NUS2000). Utdanning på videregående nivå inkluderer utdanninger på nivå 3 ("videregående, grunnutdanning"), nivå 4 ("videregående, avsluttende utdanning") eller nivå 5 ("påbygging til videregående utdanning"). Kort høyere utdanning tilsvarer utdanninger på nivå 6 ("universitets- og høyskoleutdanning, lavere nivå"), mens utdanninger som omtales som lang

høyere utdanning omfatter utdanninger som kategoriseres på nivå 7 ("universitets- og høgskoleutdanning, høyere nivå") og nivå 8 ("forskerutdanning") i SSBs klassifisering (Statistisk sentralbyrå 2001).

Tabell 2.4 viser at drøyt halvparten av de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 hadde foreldre med utdanning på videregående nivå, mens 15 prosent hadde foreldre som hadde grunnskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå. En av fire hadde foreldre med kort høyere utdanning og en relativt liten andel på 7 prosent hadde foreldre med lang høyere utdanning.

Tabell 2.4 De som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 fordelt etter foreldrenes utdanningsnivå. 4,1 % (N=110) mangler opplysninger om foreldrenes utdanning

	Andel	Antall
Lang høyere utdanning	7,0	180
Kort høyere utdanning	26,2	671
Videregående	51,9	1328
Grunnskole	14,8	379
Total	100,0	2558

Blant de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 hadde 93 prosent (tilsvarende 2476 personer) majoritetsbakgrunn og 7 prosent (tilsvarende 192 personer) minoritetsbakgrunn. Betegnelsen "minoritetsbakgrunn" brukes i denne rapporten om personer som i henhold til SSBs registre enten er innvandrere uten norsk bakgrunn eller norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Betegnelsen "majoritetsbakgrunn" brukes om personer uten innvandringsbakgrunn, utenlandsfødte med en norsk forelder, norskfødte med en utenlandskfødt forelder og personer født i utlandet av norske foreldre.

At personer med minoritetsbakgrunn som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 utgjorde såpass få begrener hvilke muligheter vi har for å undersøke forskjeller i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant personer med majoritets- og minoritetsbakgrunn i analysene. Dette betyr at det innen noen grupper ikke er grunnlag for å skille mellom disse to gruppene når vi ser på hovedbeskjefteigelse høsten 2003 til 2006.

Noen sider ved familielivet: sivilstand og barn

Vi har i tillegg til overgangen til videre utdanning og arbeidsliv sett på sammenhengen mellom utbytte av videregående opplæring og noen sider ved familielivet, nærmere bestemt deres sivilstand og hvorvidt de fikk barn i tiden etter videregående. Det vil si i hvilken grad det var forskjell etter utbytte fra videregående i hvem som etablerte seg og fikk barn de første årene etter videregående. I og med at de aller fleste som avsluttet videregående våren 2003 var relativt unge, og at vi i denne rapporten bare følger dem i tre år, er antallet som er noe annet enn ugift og antallet som har barn relativt lavt. På denne bakgrunn må vi begrense oss til å presentere analyser av sammenhengen mellom utbytte av videregående opplæring og sivilstand og barn der hvor gruppene er såpass store at statistiske analyser kan ha noen hensikt.

Sivilstand

Blant de som avsluttet videregående våren 2003, var 95 prosent registrert som ugift per 1. januar 2003, mens 3,5 prosent (tilsvarende 92 personer) var registrert som gift. De øvrige 1,6 prosentene var enten skilt eller separert, eller enke/enkemenn. Antallet gifte økte noe i løpet av de årene vi følger personene som avsluttet videregående i 2003 fra 92 personer i 2003 til 148 personer i 2006. Dersom opplysninger om samboerskap også hadde vært registrert ville vi antagelig funnet en betydelig høyere andel som hadde etablert seg i de tre årene etter videregående enn det bildet vi får når det bare er ekteskap som er registrert.

Det er ikke overraskende blant de eldste at vi finner flest gifte. To av tre av de som var registrert som gift i 2006 var i aldersgruppa 22 år eller eldre, og 25 prosent i den eldste aldersgruppa var gift. I 2006 var 94 prosent av de som var registrert som gift i den eldste aldersgruppa, og 21 prosent i denne aldersgruppa var registrert som gift. Det var også forskjell mellom kvinner og menn ved at andelen gifte alle årene høyere var blant kvinnene enn blant mennene. I 2006 var 8 prosent av kvinnene gift mens dette gjaldt 2 prosent av mennene.

I og med at det er stor variasjon både etter alder og kjønn i hvor mange som er eller blir gift de tre første årene etter videregående, har vi gjort analyser hvor vi tar hensyn til begge disse faktorene når vi ser på sammenhengen mellom utbytte av videregående og sivilstand i perioden 2003 til 2006 (ikke vist her). Resultatet av disse analysene viser at antallet gifte i hver gruppe blir veldig lavt når vi både deler etter alder og kjønn, noe som betyr at det på grunnlag av vårt datamateriale ikke er mulig å si noe om forskjell etter kompetansetype i tilbøyeligheten til å gifte seg i løpet av de tre første årene etter videregående. Dette gjenspeiler nok at samboerskap er vesentlig mer vanlig som etableringsform for unge mennesker enn ekteskap, og eventuelle forskjeller i samboerskap får vi som nevnt ikke fanget opp med vårt datamateriale.

Barn

Hvis vi går over til å se på andelen som hadde barn, finner vi at 9 prosent av de som avsluttet videregående våren 2003 hadde barn i januar 2003, noe som tilsvarer 235 personer. Tilsvarende andel de øvrige årene var 10 prosent i 2004 (276 personer), 12 prosent i 2005 (329 personer) og 15 prosent i 2006 (405 personer).

Det var også stor forskjell etter alder i andelen som hadde barn. 89 prosent av de som hadde barn i 2003 var 22 år eller eldre, mens i 2006 var det mindre forskjell, ved at 59 prosent av de som hadde barn var i den eldste aldersgruppe og 41 prosent var i den yngste. Det var derimot stor forskjell i hvor stor andel i de to aldersgruppene som hadde barn, også i 2006. Seks av ti blant de som var 22 år eller eldre hadde barn i 2006, mens dette bare gjaldt 7 prosent av de som var 21 år eller yngre. I tillegg var det forskjell mellom menn og kvinner i hvor stor andel som hadde barn. Det var en betydelig høyere andel av kvinnene enn av mennene som hadde

barn alle årene. I 2006 hadde 22 prosent av kvinnene barn, mens dette gjaldt 7 prosent av mennene.

På denne bakgrunn har vi sett på sammenhengen mellom utbytte av videregående opplæring og andelen som hadde barn i årene etter videregående hvor vi samtidig tar hensyn til alder og kjønn. Hvis vi ser på kvinner som var 21 år eller yngre da de avsluttet videregående var det en vesenlig lavere andel som hadde barn etter tre år blant de som avsluttet videregående med studiekompetanse enn blant de som avsluttet med andre kompetansetyper (tabell 2.5). Mens det bare var 5 prosent av kvinnene som hadde oppnådd studiekompetanse og som var 21 år eller yngre i 2003 som hadde barn tre år etter videregående, var den samme andelen henholdsvis 16 prosent blant de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå, 22 prosent blant de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære og 24 prosent blant de som avsluttet med yrkeskompetanse etter skole. Den lave andelen med barn blant jentene med studiekompetanse skyldes nok at disse i stor grad gikk over i høyere utdanning etter videregående, og dermed venter lengre med å få barn enn kvinnene i de øvrige gruppene som i større grad gikk over i arbeidslivet etter videregående.

Tabell 2.5 Andelen som hadde barn i 2006 blant kvinner som var 21 år eller yngre da de avsluttet videregående i Østfold våren 2003, etter kompetansetype.

	2006	
	Andel	Antall
Kompetanse på lavere nivå	16	49
Studiekompetanse	5	37
Yrkeskompetanse etter lære	22	22
Yrkeskompetanse etter skole	24	24
Total	10	132

Blant kvinnene som var 22 år eller eldre da de avsluttet videregående var andelen som hadde barn generelt høy tre år senere, men også i denne alderskategorien finner vi noe forskjell mellom kompetansegruppene. Andelen med barn tre år etter videregående blant kvinnene med studiekompetanse som var 22 år eller eldre våren 2003, var 63 prosent både blant de som hadde studiekompetanse og blant de som hadde yrkeskompetanse etter lære, 81 prosent blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå og 87 prosent blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse etter skole. Blant mennene, både blant de som var 21 år eller yngre og de som var 22 år eller eldre da de avsluttet videregående, var antallet som hadde barn for lavt til at det er grunnlag for å si noe om sammenhengen mellom utbytte av videregående og andelen som fikk barn de første årene etter videregående.

Kompetanse på lavere nivå

Vi vil nå se litt nærmere på den gruppen som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 uten å ha oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, altså de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå⁸. Disse fordelte seg på samtlige studieretninger. 41 prosent av de som avsluttet med

⁸ De 3 som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå etter å ha vært lærekandidater holdes utenfor i disse analysene. Senere i rapporten vil disse tas med i analysene av de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003.

kompetanse på lavere nivå gikk på en studieforbereidende retning, mens 59 prosent gikk på en yrkesfaglig studieretning.

Blant de 797 personene som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå sluttet i underkant av en av fire (23 prosent) etter grunnkurs, en av tre (33 prosent) gikk på et kurs på VKI, fire av ti (39 prosent) avsluttet på VKII uten å bestå og 6 prosent hadde gått i lære, men ble vurdert til "ikke bestått" på fagprøven. Dette betyr at 56 prosent av de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå denne våren hadde sluttet før de var ferdig (enten fra grunnkurs eller VKI), mens 45 prosent avsluttet fra VKII eller lære, og hadde dermed gjennomført hele opplæringsløpet uten å bestå. De som hadde sluttet utgjorde 17 prosent av alle som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, mens de som hadde gjennomført uten å bestå utgjorde 13 prosent.

Tabell 2.6 Kompetanseoppnåelse blant de som sluttet uten å ha gjennomført hele opplæringsløpet våren 2003, det vil si de som sluttet fra grunnkurs eller VKI

	Antall	Andel
Ikke bestått noe nivå	147	33,0
Bestått grunnkurs	96	21,5
Bestått VKI	203	45,5
Total	446	100,0

Vi har også informasjon om hvilket nivå de som avsluttet videregående uten å ha fullført hele løpet hadde bestått (tabell 2.6). Vi ser at 46 prosent hadde bestått til og med VKI, i overkant av en av fem hadde bestått grunnkurs, mens en av tre ikke var registrert med bestått på noe nivå da de avsluttet videregående våren 2003. Dette betyr at det var en betydelig andel av de som ikke hadde fullført et helt utdanningsløp var veldig nære ved å oppnå studie- eller yrkeskompetanse da de avsluttet videregående våren 2003. Som vi skal komme tilbake til i kapittel 7 finner vi også at så mange som 35 prosent av de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003, fullførte og besto videregående i løpet av de tre årene vi følger dem.

2.3 Oppsummering

I dette kapitlet har vi presentert datamaterialet og de sentrale variablene analysene i denne rapporten bygger på. Vi har også sett nærmere på hvem som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003. Vårt datamateriale omfatter 2668 personer som avsluttet videregående i Østfold denne våren. I underkant av halvparten avsluttet videregående med studiekompetanse (49 prosent), 21 prosent av de som avsluttet videregående, hadde oppnådd yrkeskompetanse, mens tre av ti av de som avsluttet videregående i Østfold denne våren, avsluttet med kompetanse på lavere nivå.

Blant de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå, hadde 0,1 prosentpoeng vært lærekandidater, 17 prosentpoeng avsluttet fra grunnkurs eller VKI og 13 prosentpoeng avsluttet fra VKII eller lære, og hadde dermed gjennomført et helt opplæringsløp uten å bestå.

Blant de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 var det noen flere kvinner (57 prosent) enn menn (43 prosent), og 7 prosent hadde minoritetsbakgrunn. Et overveiende flertall av de som avsluttet videregående, var 21 år eller yngre (85 prosent) denne våren, selv om det var en aldersspredning i denne gruppen fra 16 til 60 år. Litt over halvparten (52 prosent) av de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, hadde foreldre med utdanning på videregående nivå som høyeste utdanning, en av tre hadde foreldre med høyere utdanning og 15 prosent hadde foreldre med grunnskoleutdanning.

3 Hvem avsluttet med hvilken kompetanse? Variasjon i utbytte av videregående

I dette kapittelet skal vi se nærmere på hvem som avsluttet med hvilken kompetanse i videregående opplæring i Østfold våren 2003. Formålet er å gi en nærmere beskrivelse av de ulike kompetansegruppene. Det er viktig å understreke at vi i denne rapporten tar utgangspunkt i alle som avsluttet videregående opplæring på ett tidspunkt, og ikke ser på kompetanseoppnåelsen innen ett kull. Dette betyr at vi på bakgrunn av analysene i dette kapittelet ikke kan si noe om i hvilken grad det er forskjell i kompetanseoppnåelsen i videregående opplæring mellom ulike grupper, for eksempel mellom gutter og jenter. Vi kan snarere bare gi en presentasjon av hva slags kompetanse guttene og jentene som avsluttet videregående i Østfold, hadde oppnådd våren 2003, og dermed i hvilken grad det er forskjell mellom kjønnene i hvilken kompetanse de hadde oppnådd da de avsluttet videregående denne våren.

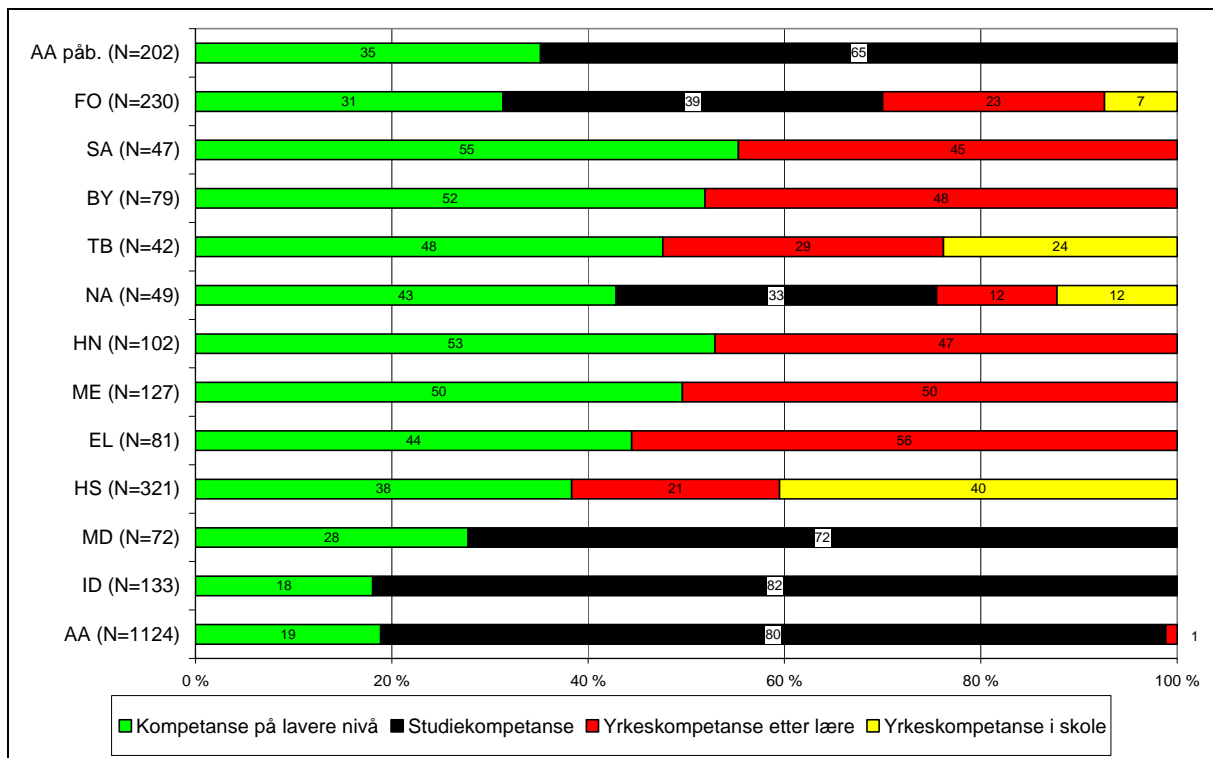
3.1 Studieretning

Det var stor variasjon i kompetanseoppnåelsen mellom ulike studieretninger blant elevene/lærlingene som avsluttet videregående våren 2003 (figur 3.1)⁹. Det var naturlig nok betydelige forskjeller i andelene som hadde oppnådd henholdsvis studie- eller yrkeskompetanse mellom ulike studieretninger. Åtte av ti elever som avsluttet videregående innen de to studieretningene allmenne, økonomiske og administrative fag og idrettsfag hadde oppnådd studiekompetanse. Blant elevene på allmennfaglig påbygging og musikk, dans og drama hadde mellom 56 og 72 prosent oppnådd studiekompetanse, mens på de yrkesfaglige studieretningene formgivningsfag og naturbruk avsluttet henholdsvis 39 og 33 prosent videregående med studiekompetanse våren 2003.

I overkant av halvparten innen studieretningen elektrofag avsluttet videregående med yrkeskompetanse våren 2003. Mellom 45 og 50 prosent av elevene/lærlingene på salg og service, hotell- og næringsmiddelfag, byggfag og mekaniske fag avsluttet med yrkeskompetanse. På tekniske byggfag, formgivningsfag og helse- og sosialfag var den samme andelen henholdsvis 29, 23 og 21 prosent. Til slutt ser vi at i overkant av en av ti på studieretningene naturbruk og medier og kommunikasjon som avsluttet med yrkeskompetanse. Det var også en liten andel (1 prosent) som avsluttet med yrkeskompetanse innen kurset "IKT driftsfag" som var en del av tilbudet på den studieforberedende retningen allmenne, økonomiske og administrative fag.

---

⁹ Studieretningene medier og kommunikasjon, kjemi- og prosessfag og trearbeidsfag er utelatt i figuren på grunn av lavt antall. Av de 25 personene som avsluttet videregående inn studieretningen medier og kommunikasjon våren 2003 avsluttet 14 personer med studiekompetanse, 3 med yrkeskompetanse og 8 med kompetanse på lavere nivå. Av de 25 som avsluttet innen kjemi- og prosessfag hadde 21 oppnådd yrkeskompetanse og 4 avsluttet med kompetanse på lavere nivå. Blant de 9 som avsluttet innen trearbeidsfag sluttet 5 med kompetanse på lavere nivå og 4 med yrkeskompetanse.

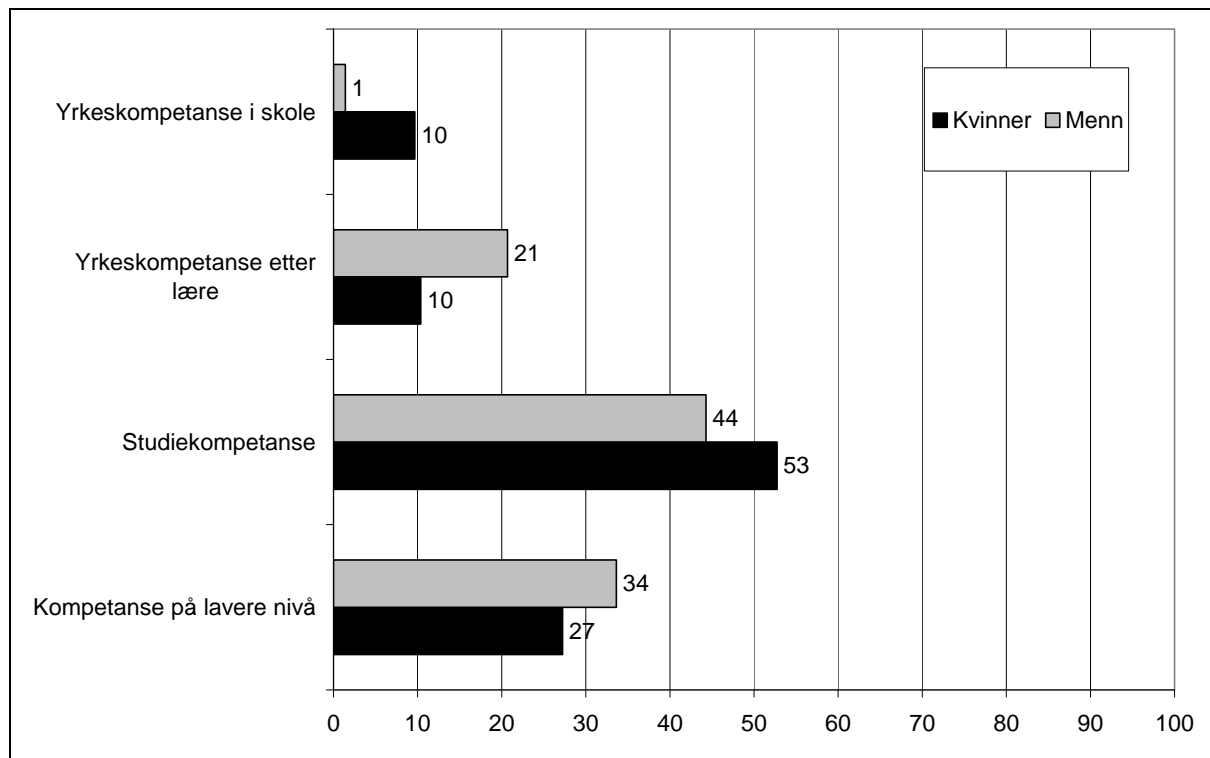
Figur 3.1 Hvilken kompetanse elever/lærlinger som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 hadde oppnådd da de sluttet, etter studieretning. MK (N=25) KP (N=25) og TR (N=9) utelatt på grunn av lavt antall.

På helse- og sosialfag avsluttet fire av ti videregående med yrkeskompetanse i skole. Den samme andelen var 24 prosent blant elevene/lærlingene på tekniske byggfag, mens henholdsvis 12 og 7 prosent av elevene/lærlingene på naturbruk og formgivningsfag som avsluttet videregående våren 2003 hadde oppnådd yrkeskompetanse i skole.

Ser vi på andelen som avsluttet videregående opplæring med kompetanse på lavere nivå finner vi også stor variasjon mellom studieretningene. Denne andelen varierer fra 18 prosent blant elevene på idrettsfag til 55 prosent av de som avsluttet videregående innen salg og service. Drøyt halvparten av elevene på byggfag og hotell- og næringsmiddelfag avsluttet med kompetanse på lavere nivå. Til slutt ser vi at i underkant av en av fem elever/lærlinger på allmenne fag og idrettsfag avsluttet videregående denne våren med kompetanse på lavere nivå. Vi finner at andelen som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003 var høyere blant de som avsluttet innen en yrkesfaglig enn blant de som avsluttet innen en studieforberedende studieretning. Selv om vi på bakgrunn av vårt datamateriale ikke kan si noe om kompetanseoppnåelsen innen ulike studieretninger generelt, vet vi fra tidligere undersøkelser at det er store forskjeller i tidligere skoleprestasjoner blant personer som går på studieforberedende og yrkesfaglige studieretninger, og at kompetanseoppnåelsen gjennomgående er lavere innen yrkesfaglig studieretninger sammenlignet med studieforberedende studieretninger (se f.eks. Markussen m.fl. 2008)

3.2 Kjønn

Det var flere kvinner (57 prosent) enn menn som avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Når vi ser på hvilken kompetanse kvinnene og mennene på dette tidspunktet hadde oppnådd finner vi relativt stor variasjon.

Figur 3.2 Hvilken kompetanse mennene og kvinnene som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, hadde oppnådd da de sluttet

Halvparten av kvinnene (53 prosent) hadde oppnådd studiekompetanse, mens om lag en av ti hadde oppnådd henholdsvis yrkeskompetanse etter lære eller yrkeskompetanse etter skole. Blant mennene var det en høyere andel som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære, og en lavere andel som hadde oppnådd studiekompetanse og yrkeskompetanse etter skole enn blant kvinnene. En av fem menn hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære (21 prosent), i overkant av en av fire (44 prosent) hadde oppnådd studiekompetanse, mens andelen som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter å ha fulgt et skoleløp bare var 1,4 prosent blant mennene. Til slutt merker vi oss at det var relativt flere menn (34 prosent) enn kvinner (27 prosent) som avsluttet videregående våren 2003 med kompetanse på lavere nivå.

Forskjellene mellom menn og kvinner i figur 3.2 kan sees i sammenheng med tidligere studier som viser at det er betydelige kjønnsforskjeller i kompetanseoppnåelsen i videregående opplæring (se f.eks. Markussen m.fl. 2008). Denne forskjellen gjenspeiler et sterkt kjønnssegregert søkermønster i videregående opplæring, noe som spesielt gjelder i søknungen til de yrkesfaglige studieretningene. Mer enn ni av ti søkere til studieretningen helse- og sosialfag, som omfatter de største kursene som leder fram mot yrkeskompetanse etter skoleløp, er kvinner. De fleste studieretningene hvor yrkeskompetansen i all hovedsak oppnås innenfor 2+2 modellen (to år i skole og to år i lære i bedrift), som for eksempel byggfag,

elektrofag, mekaniske fag, tekniske byggfag, trearbeidsfag og kjemi- og prosessfag har en stor overvekt av gutter (Markussen m.fl. 2008; Støren & Arnesen 2003).

3.3 Alder

I tabell 3.1 ser vi hvilken kompetanse personer innen ulike alderskategorier som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, hadde oppnådd da de sluttet. Samtlige i aldersgruppen 16 til 17 år hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå da de avsluttet videregående våren 2003.

Tabell 3.1 Hvilken kompetanse personer som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 hadde oppnådd da de sluttet, etter alder.

	Komp. på lavere nivå	Studiekomp.	Yrkeskomp. etter lære	Yrkeskomp. i skole	Total
16-17 år	100,0	-	-	-	100,0
18-21 år	25,8	56,4	12,7	5,1	100,0
22-25 år	34,5	22,4	37,4	5,7	100,0
26-30 år	45,2	20,2	27,4	7,1	100,0
31-40 år	34,9	15,7	21,7	27,7	100,0
41 år og oppover	53,2	8,1	17,7	21,0	100,0
Total	30,0	49,1	14,8	6,1	100,0

Vi ser at det var en lavere andel som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå blant ungdommene som var mellom 18 og 21 år enn i de øvrige aldersgruppene. Andelen som ikke hadde oppnådd studie- eller yrkeskompetanse da de avsluttet videregående våren 2003 var altså lavere blant de som hadde fulgt et normert løp i videregående, enn blant de som var eldre enn "normalalder". Andelen som avsluttet med studiekompetanse var klart høyest i den yngste aldersgruppa. I overkant av halvparten (56 prosent) av 18 til 21-åringene hadde oppnådd studiekompetanse, mens i de øvrige aldersgruppene gjelder dette 22 prosent eller færre. Derimot var andelen som avsluttet med yrkeskompetanse, både etter lære og skole, høyere blant de som var eldre enn 22 år da de avsluttet videregående våren 2003. Vi merker oss at andelen som avsluttet med yrkeskompetanse etter skole, skiller seg ut med å være spesielt høy i de to eldste aldersgruppene. Mer enn en av fire av de som var mellom 31 og 40 år, hadde oppnådd yrkeskompetanse i skole, mens dette gjaldt en av fem blant de som var 40 år eller eldre. Det bør understrekes at det var relativt få personer i begge disse aldersgruppene, noe som betyr at disse andelene kun omfatter henholdsvis 23 og 13 personer.

3.4 Karakterer

Tabell 3.2 viser hvordan gjennomsnittskarakteren fra ungdomsskolen varierer mellom gruppene som hadde oppnådd ulike former for kompetanse da de avsluttet videregående i Østfold våren 2003¹⁰. Vi ser at de som avsluttet med studiekompetanse hadde det klart

¹⁰ 7,8 % (208 personer) av de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 mangler opplysninger om karakterer fra grunnskolen.

høyeste karaktersnittet fra ungdomsskolen med 4,4¹¹. De som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå hadde 3,3 i gjennomsnittskarakter fra grunnskolen, mens de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære eller yrkeskompetanse i skole hadde henholdsvis 3,5 og 3,6 i snitt fra ungdomsskolen.

Tabell 3.2 Gjennomsnittskarakter fra ungdomsskolen etter hvilken kompetanse de avsluttet videregående med i Østfold våren 2003

	Snitt	N
Kompetanse på lavere nivå	3,3	704
Studiekompetanse	4,4	1261
Yrkeskompetanse etter lære	3,5	364
Yrkeskompetanse i skole	3,6	131
Total	3,9	2460

I SSBs kartlegging av skolerresultater fra grunnskolen i 2007 kommer Østfold ut med lavest gjennomsnittresultat sammenlignet med de øvrige fylkene (Gravaas m.fl. 2008: 23). Forskjellen mellom Østfold og Sogn og Fjordane, som har høyest gjennomsnitt, er på litt under tre grunnskolepoeng. At Østfold kommer relativt dårlig ut sammenlignet med de øvrige fylkene når det gjelder karakterer fra grunnskolen ser ut til å ha vært relativt stabilt over tid (Hægeland m.fl. 2005; Hægeland m.fl. 2006; Hægeland & Kirkebøen 2007). Hvor Østfold plasserer seg i rangeringen varierer litt fra år til år, men kort oppsummert ser det ut til at dette fylket gjennomgående kommer langt ned i rangeringen.

Hvis vi går over til å se på gjennomsnittskarakteren fra videregående innad i de ulike gruppene ser bildet litt annerledes ut (tabell 3.3)¹². Fra videregående hadde de som avsluttet med yrkeskompetanse i skole det høyeste karaktersnittet med 3,9¹³, mens de som avsluttet med studiekompetanse hadde nest høyest gjennomsnittskarakter med 3,8. Forskjellen mellom de to gruppene med de to høyeste karaktersnittene og de to gruppene med de laveste gjennomsnittene er statistisk signifikant. Nest lavest karaktersnitt (3,6) fra videregående finner vi blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse etter lære våren 2003.

Tabell 3.3 Gjennomsnittskarakter fra videregående etter hvilken kompetanse de avsluttet videregående med i Østfold våren 2003

	Snitt	N
Kompetanse på lavere nivå	3,0	607
Studiekompetanse	3,8	1272
Yrkeskompetanse etter lære	3,6	357
Yrkeskompetanse i skole	3,9	146
Total	3,6	2382

De som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære hadde i tillegg en egen vurdering på fagprøven. Tre av fire ble vurdert til bestått ("B") på fagprøven, mens en av fire fikk

¹¹ Gjennomsnittet blant de som hadde oppnådd studiekompetanse er signifikant forskjellig fra de øvrige gruppene, $p < 0,05$. Forskjellen mellom de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå og de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter skole er også statistisk signifikant, $p < 0,05$.

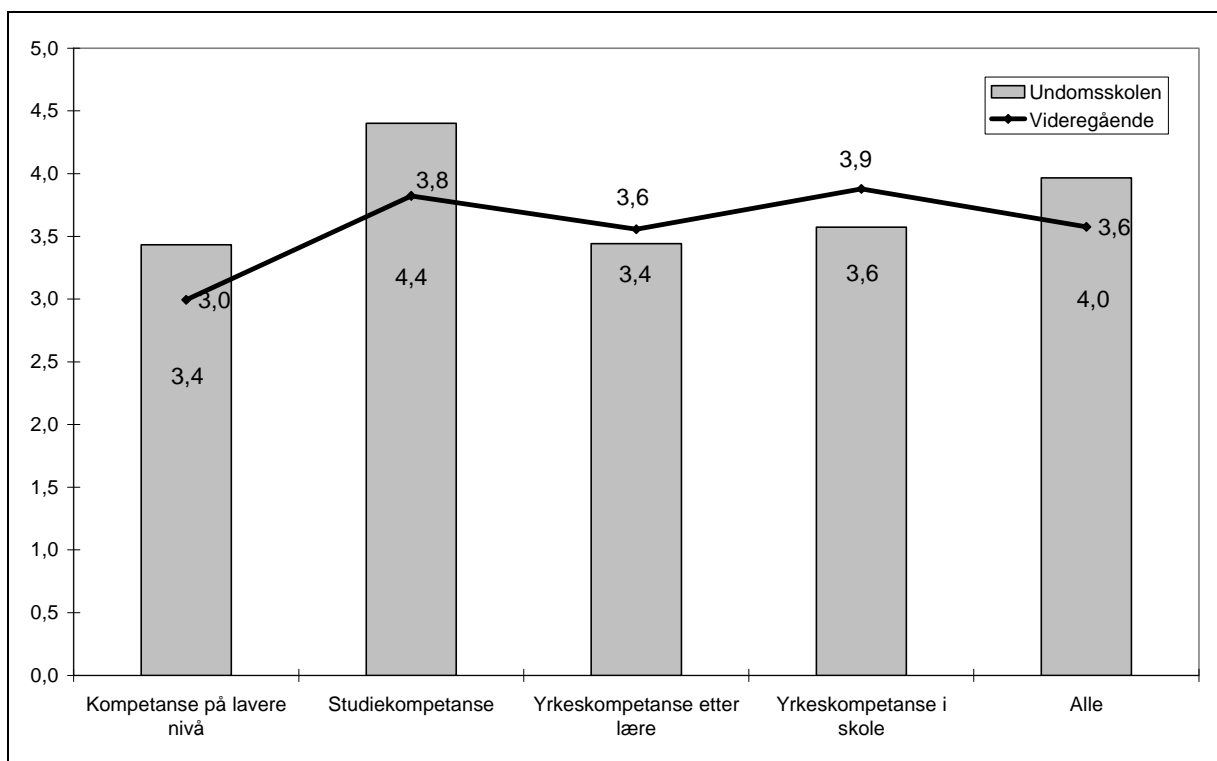
¹² 10,7 % av utvalget (286 personer) mangler opplysninger om karakterer fra videregående.

¹³ Forskjellen mellom de med yrkeskompetanse i skole og de med studiekompetanse er ikke statistisk signifikant, $p > 0,05$.

vurderingen meget godt bestått ("MB"). I tillegg til de som hadde studiekompetanse og yrkeskompetanse etter skole, hadde de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære også signifikant høyere gjennomsnittskarakter enn de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå. De som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå hadde det laveste snittet av alle gruppene fra videregående (3,0).

I og med at vi ikke har karakteropplysninger om alle på begge tidspunkt har vi i figur 3.3 bare inkludert de som er registrert med en gjennomsnittskarakter både fra grunnskolen og videregående, for å illustrere karakterutviklingen innad i gruppene¹⁴. Figuren viser at samlet gikk karaktersnittet ned fra 4,0 i ungdomsskolen til 3,6 i videregående for alle som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, og som vi har karakteropplysninger om på begge tidspunkt. Videre ser vi at to grupper har hatt en positiv karakterutvikling, mens hos to andre grupper har denne utviklingen vært negativ.

Figur 3.3 Endring i gjennomsnittskarakter fra ungdomsskolen til videregående innen grupper med ulik kompetanseoppnåelse. Inkluderer bare de som er registrert med karakter på begge nivå, N=2380.

Endringen i gjennomsnittskarakter fra ungdomsskolen til videregående er statistisk signifikant for alle grupper, $p < 0,05$, unntatt gruppen som oppnådd yrkeskompetanse etter lære, $p > 0,05$.

Korrelasjonen mellom gjennomsnittskaracteren fra ungdomsskolen og gjennomsnittskaracteren fra videregående er lik 0,6 (Pearsons r).

¹⁴ 14,4 prosent av utvalget er ikke registrert med karakter fra ungdomsskolen og/eller videregående. Nærmere undersøkelser viser at det først og fremst er de eldste som mangler opplysninger om grunnskolekarakter. Blant de som var mellom 16 og 21 år da de avsluttet videregående i Østfold våren 2003 var det 2,2 prosent som manglet opplysninger om karakterer fra grunnskolen. Blant de 145 personer som var eldre enn 25 år i datamaterialet manglet 84,1 prosent karakteropplysninger fra grunnskolen (n=122). Blant de 2523 personene som var 25 år eller yngre, manglet 3,4 prosent snittkarakter (n=86).

De to gruppene som avsluttet videregående med yrkeskompetanse våren 2003 hadde begge hatt en positiv karakterutvikling fra ungdomsskolen til videregående. For de som avsluttet med yrkeskompetanse etter skole var endringen på 0,3 karakterpoeng fra 3,6 i ungdomsskolen til 3,9 i videregående, mens for de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære økte gjennomsnittskarakteren fra 3,4 til 3,6 fra ungdomsskolen til videregående¹⁵. Størst endring finner vi blant dem som avsluttet med studiekompetanse. Denne gruppa hadde 4,4 i gjennomsnittskarakter da de gikk ut av ungdomsskolen, og avsluttet videregående med en gjennomsnittskarakter som var 0,6 karakterpoeng lavere (3,8). Gjennomsnittskarakteren blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå gikk fra å være 3,4 i ungdomsskolen til å være 3,0 da de avsluttet videregående våren 2003.

At elever på studieforbereende studieretninger har en negativ karakterutvikling fra ungdomsskolen til videregående, og at elever på yrkesfaglige studieretninger har en positiv karakterutvikling, er i tråd med funn fra tidligere undersøkelser (Markussen & Sandberg 2005: 131). Forskjellene i karakterutviklingen kan tenkes å skyldes ulike karakterregimer, både ved at det er ulike karakterkrav på ungdomsskolen og på videregående, men også ved at det er slike forskjeller mellom studieforbereende og yrkesfaglige studieretninger.

3.5 Foreldrenes utdanningsnivå

Tabell 3.4 viser stor variasjon etter foreldrenes utdanningsnivå, i hvilken kompetanse de som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 hadde oppnådd da de sluttet. Tabellen viser at andelen som avsluttet med kompetanse på lavere nivå var lavere, jo høyere utdanning foreldrene hadde. Blant de som hadde foreldre med grunnskoleutdanning var denne andelen 44 prosent, mens det samme gjaldt 13 prosent blant de som hadde foreldre med lang høyere utdanning.

Tabell 3.4 Hvilken kompetanse de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 hadde oppnådd da de sluttet, etter foreldrenes utdanningsnivå.

Utbytte av videregående					
Foreldrenes utdanningsnivå	Komp. på lavere nivå	Studiekomp.	Yrkeskomp. etter lære	Yrkeskomp. i skole	Total
Lang høyere utdanning	13,3	82,8	2,2	1,7	100,0
Kort høyere utdanning	22,4	65,4	10,1	2,1	100,0
Videregående	31,6	42,5	18,4	7,5	100,0
Grunnskole	44,1	27,7	17,7	10,6	100,0
Total	29,7	49,2	15,0	6,1	100,0

I overkant av åtte av ti blant de som hadde foreldre med lang høyere utdanning avsluttet med studiekompetanse, mens dette gjaldt i underkant av tre av ti blant de som hadde foreldre med utdanning på grunnskolenivå. Motsatt ser vi at andelen som hadde oppnådd yrkeskompetanse både etter lære og skole var høyere jo lavere utdanningsnivå foreldrene hadde. Andelen som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære var høyest blant de som hadde foreldre med

¹⁵ Forskjellen er ikke statistisk signifikant

utdanning på videregående nivå, med 18 prosent. Den samme andelen var så lav som 2 prosent blant de som hadde foreldre med lang høyere utdanning.

Forskjellene etter foreldrenes utdanningsnivå i oppnådd kompetanse blant de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003, gjenspeiler grundig dokumenterte sammenhenger mellom sosial bakgrunn på den ene siden, og både valg av studieretning og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring på den andre (se for eksempel Markussen m.fl. 2008; Støren m.fl. 2007).

3.6 Majoritet/minoritetsbakgrunn

I tabell 3.5 ser vi kompetanseoppnåelsen blant elvene/lærlingen som avsluttet videregående våren 2003, fordelt etter minoritet/majoritetsbakgrunn.

Tabell 3.5 Hvilken kompetanse de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 hadde oppnådd da de sluttet, etter minoritets/majoritetsbakgrunn

	Komp. på lavere nivå	Studiekomp.	Yrkeskomp.	Yrkeskomp. i skole	Total (%)	Total (N)
Majoritet	29,4	49,4	15,4	5,9	100	2476
Minoritet	38,0	45,3	7,3	9,4	100	192
Total	30,0	49,1	14,8	6,1	100	2668

Vi ser at andelen som avsluttet med kompetanse på lavere nivå var høyere blant de med minoritetsbakgrunn (38 prosent) enn blant de med majoritetsbakgrunn (29 prosent). Det var også en noe høyere andel blant de med minoritetsbakgrunn som avsluttet med yrkeskompetanse etter skole (9 prosent) enn blant de med majoritetsbakgrunn (6 prosent). Til slutt ser vi at andelen som avsluttet med studiekompetanse eller yrkeskompetanse var høyere blant elevene/lærlingene med majoritetsbakgrunn enn blant de med minoritetsbakgrunn.

3.7 Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett nærmere på variasjonen i hvilken kompetanse ulike grupper hadde oppnådd da de avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Ikke uventet har vi sett at det var stor forskjell mellom ulike studieretninger med tanke på andelen som hadde oppnådd henholdsvis studie- og yrkeskompetanse. I tillegg viste det seg at det var en høyere andel som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå blant de som gikk på en yrkesfaglig studieretning sammenlignet med de som gikk på en studieforberedende studieretning. Det var også stor forskjell mellom mennene og kvinnene som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 når det gjelder hvilken kompetanse de hadde oppnådd. Mens kvinner i større grad avsluttet med studiekompetanse og yrkeskompetanse etter skoleløp, var det relativt flere menn som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære og kompetanse på lavere nivå.

De som var i aldersgruppen 18 til 21 år da de avsluttet videregående, hadde i større grad oppnådd studiekompetanse, mens de som var eldre enn dette våren 2003, i større grad avsluttet videregående med yrkeskompetanse og kompetanse på lavere nivå. Vi har sett at de som hadde oppnådd studiekompetanse, hadde det høyeste karaktersnittet fra grunnskolen,

sammenlignet med de øvrige gruppene. Når vi så på karakterutviklingen fra grunnskolen til videregående, viste det seg at mens de som avsluttet videregående med studiekompetanse og kompetanse på lavere nivå hadde en negativ karakterutvikling, hadde de som avsluttet med yrkeskompetanse en positiv karakterutvikling.

Jo høyere utdanningsnivå foreldrene hadde, jo lavere var andelen som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003. Motsatt var andelen som hadde oppnådd studiekompetanse høyere jo høyere utdanningsnivå foreldrene hadde. Andelen som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære var høyest blant de som hadde foreldre med utdanning på videregående nivå, mens andelen som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter skole var høyest blant de som hadde foreldre med grunnskoleutdanning. Til slutt i dette kapitlet har vi sett at det var en høyere andel blant de med minoritetsbakgrunn som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå og yrkeskompetanse etter skole i Østfold våren 2003, sammenlignet med de som hadde majoritetsbakgrunn.

4 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning

Når vi skal se på hva personene som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 har brukt sin videregående opplæring til tre år senere, vil vi både se på overgangen til arbeidslivet og videre utdanning. Nærmere bestemt vil vi se på hvilken beskjeftigelse disse personene var registrert med i SSBs registre på fire tidspunkt: høsten 2003, 2004, 2005 og 2006. I dette kapittelet vil vi presentere en oversikt for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv for alle som avsluttet videregående våren 2003 samlet. På bakgrunn av analysene i kapittel 3 vet vi at det var til dels store forskjeller i hvilken kompetanse personene hadde oppnådd da de avsluttet videregående våren 2003 etter ulike bakgrunnsfaktorer. Vi vil derfor vente med å undersøke sammenhengen mellom forhold knyttet til personenes bakgrunn og overgangen til videre utdanning og arbeidsliv, til kapitlene hvor vi ser på overgangsmønsteret blant personer som avsluttet videregående med henholdsvis studiekompetanse, yrkeskompetanse og kompetanse på lavere nivå (kapittel 5 til 7).

Tabell 4.1 viser hovedbeskjeftigelsen høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003. Vi ser at den påfølgende høsten etter at de avsluttet videregående, var oppunder en av fem gått videre til høyere utdanning, mens 15 prosent var registrert i utdanning på videregående nivå. Videre var det en av fem som var heltidsarbeidende, og i underkant av en av fire som var i deltidsarbeid. 6 prosent var arbeidsledige, mens 16 prosent hadde en status som inngår i kategorien annen beskjeftigelse.

Tabell 4.1 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003. N=2668.

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	18,0	33,2	39,2	37,4
Utdanning på videregående nivå	15,1	12,3	8,9	6,4
Heltidsarbeid	21,2	21,4	22,5	29,3
Deltidsarbeid	24,0	19,3	18,3	16,2
Arbeidsledig	5,6	5,6	4,0	4,0
Annen beskjeftigelse	16,0	8,2	7,1	6,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Som vi vil vise i senere kapitler varierer andelen som var i kategorien ”annen beskjeftigelse” betydelig mellom gruppene med ulik kompetanse. Felles for stort sett alle gruppene er at denne andelen er høyest den første høsten etter videregående. Dette finner vi også hvis vi ser på situasjonen høsten 2004 i tabell 4.1. Andelen som var i annen beskjeftigelse ble nesten halvert fra høsten 2003 til høsten 2004. I og med at dette en sammensatt kategori som omfatter personer med mange ulike beskjeftigelser kan ikke vi si sikkert hva den høye andelen i denne statuskategorien høsten 2003 skyldes. Men man kan kanskje tenke seg at dette skyldes at noen tar seg fri fra både utdanning og arbeid den første høsten etter videregående, eller at en del ikke har fått jobb, men likevel ikke har registrert seg som arbeidsledige.

Ser vi på situasjonen høsten 2004, finner vi at andelen som var registrert i høyere utdanning hadde steget til en av tre. Dette betyr at mange utsetter oppstart i høyere utdanning et år eller to etter videregående, og enten jobber eller tar utdanning på videregående nivå (for eksempel folkehøgskole) før de begynner i høyere utdanning. Andelen arbeidsledige og andelen som var i heltidsarbeid var uforandret fra den første til den andre høsten etter videregående, mens andelen som var registrert som deltidsarbeidende gikk noe ned fra 2003 til 2004. Vi ser også at det var færre som var registrert i utdanning på videregående nivå i 2004, sett i forhold til 2003.

I 2005 var nesten fire av ti av de som avsluttet videregående våren 2003 registrert i høyere utdanning. Året etter var denne andelen noe lavere. Denne nedgangen skyldes sannsynligvis at en del var ferdigutdannet tre år etter videregående, og dermed var kommet i jobb høsten 2006, noe den økte andelen heltidssysselsatte denne høsten også indikerer. Tre av ti var høsten 2006 registrert i heltidsarbeid, og 16 prosent var i deltidsarbeid.

Mens andelen som var i høyere utdanning og heltidsarbeid økte i løpet av perioden 2003 til 2006, sank andelene som var registrert i utdanning på videregående nivå, i deltidsarbeid og i annen beskjeftigelse. Vi merker oss at den samlede andelen sysselsatte var 45 prosent, både den første høsten etter videregående og tre år senere. Derimot ser vi at det var en endring i den relative andelen som var sysselsatt i heltid og deltid. Mens andelen som var i deltidsarbeid var 8 prosentpoeng lavere i 2006 enn i 2003, var andelen som var heltidssysselsatt tilsvarende høyere. Vi observerer en svak nedgang i arbeidsledighetsandelen i løpet av de tre årene etter videregående, fra 6 til 4 prosent i samme periode.

Kort oppsummert viser tabell 4.1 at det var en relativt høy andel (16 prosent) som var registrert i annen beskjeftigelse den første høsten etter videregående, men at denne andelen ble halvert fra og med høsten 2004. Andelen sysselsatte var 45 prosent, både når vi ser på status den første høsten og tre år senere. Det var derimot en endring i den relative andelen som var i heltids- og deltidsarbeid. Andelen som var i deltidsarbeid var 8 prosentpoeng lavere i 2006 enn i 2003, mens andelen som var i heltidsarbeid var tilsvarende høyere. Den første høsten etter videregående var i underkant av en av fem av de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 i høyere utdanning, mens denne andelen steg til nesten fire av ti i 2005 og 2006. Dette viser at mange utsetter oppstart i høyere utdanning et år eller to etter at de er ferdige i videregående.

5 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med studiekompetanse

I dette kapittelet skal vi se på hva de som avsluttet videregående med studiekompetanse i Østfold våren 2003, har brukt denne kompetansen til de tre påfølgende årene. Først vil vi se på denne gruppa under ett, og deretter vil vi undersøke i hvilken grad det er forskjell i overgangsmønsteret mellom ulike grupper med studiekompetanse.

Tabell 5.1 viser at de som hadde oppnådd studiekompetanse i Østfold i all brukte denne kompetansen til å gå videre til høyere utdanning, selv om en betydelig andel utsatte oppstarten et år eller to etter de var ferdig i videregående.

Tabell 5.1 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	36,2	62,7	71,0	65,0
Utdanning på videregående nivå	17,2	8,2	4,7	3,2
Heltidsarbeid	13,7	8,0	8,7	15,5
Deltidsarbeid	19,0	14,3	11,1	10,4
Arbeidsledig	1,7	2,1	0,8	1,4
Annen beskjeftigelse	12,2	4,8	3,7	4,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Den første høsten var i overkant av en av tre (36 prosent) blant de som hadde oppnådd studiekompetanse våren 2003 registrert i høyere utdanning. 17 prosent var registrert i utdanning på videregående nivå, en av fem (19 prosent) var i deltidsarbeid, 14 prosent var i heltidsarbeid og i overkant av en av ti (12 prosent) var registrert i annen beskjeftigelse. Raabe (2002) fant at blant de som avsluttet med studiekompetanse på landsbasis våren 2000, gikk 45 prosent direkte videre med utdanning, og 27 prosentpoeng av disse gikk til høyere utdanning. Sammenlignet med de som avsluttet med studiekompetanse i 1997, fant hun en nedgang i andelen som gikk direkte over i videre utdanning på 4 prosentpoeng. Sammenlignet med hva Raabe (2002) fant blant de som avsluttet videregående med studiekompetanse på landsbasis i 2000, var det en høyere andel blant de som avsluttet med studiekompetanse i Østfold våren 2003 som gikk direkte videre med utdanning, både på videregående nivå og høyere utdanning.

Det var en svært lav andel (2 prosent) som var registrert som arbeidsledige den første høsten etter de gikk ut av videregående blant de som hadde oppnådd studiekompetanse. Vi finner alle årene svært få arbeidsledige blant de som avsluttet med studiekompetanse. I 2003 var det 22 personer som var arbeidsledige, i 2004 27 personer og i 2005 og 2006 var det henholdsvis 11 og 18 arbeidsledige blant de som hadde oppnådd studiekompetanse. Andelen arbeidsledige og andelen som var registrert i annen beskjeftigelse var alle årene lavere blant de som hadde oppnådd studiekompetanse, enn hva vi fant når vi så på hele utvalget under ett (tabell 4.1). Fordi det er så få arbeidsledige blant de som avsluttet videregående med studiekompetanse de årene vi følger dem, vil arbeidsledige bli slått sammen med de som var registrert i annen

beskjeftigelse når vi ser på overgangsmønsteret innen ulike grupper med studiekompetanse senere i dette kapittelet.

Vi har sett nærmere på hva de som var registrert i utdanning på videregående nivå høsten 2003 gjorde. Omtrent halvparten av disse personene gikk på folkehøgskole, en fjerdedel gikk på diverse utdanninger som er klassifisert på videregående nivå i SSBs gruppering, som for eksempel grunnleggende befalsutdanning, bibelskole, forkurs til ingeniørutdanning og lignende. Den siste fjerdedelen var fortsatt registrert i videregående opplæring høsten 2003. Sistnevnte gruppe kan antagelig både være personer som sikter mot dobbelkompetanse, det vil si at de skal ta fag- eller svennebrev i tillegg til studiekompetansen, og personer som tar opp igjen fag fra videregående for å forbedre karakterene sine.

Fra høsten 2003 til høsten 2004 skjer det en betydelig endring i hvordan de som hadde oppnådd studiekompetanse fordeler seg med hensyn til hovedbeskjeftigelse. Andelen som var i høyere utdanning steg med nesten 30 prosentpoeng, fra 36 prosent til 63 prosent, mens andelen som var i utdanning på videregående nivå, sysselsatt eller i annen beskjeftigelse sank tilsvarende. Neste år igjen, høsten 2005, hadde andelen som var registrert i høyere utdanning steget med ytterligere 8 prosentpoeng, til 71 prosent. Høsten 2006 går derimot andelen som var i høyere utdanning noe ned, mens andelen som var i heltidsarbeid øker. Dette skyldes sannsynligvis at de som begynte på en treårig utdanning høsten 2003 var ferdigutdannet høsten 2006. Nærmere undersøkelser viser at blant de som var registrert i høyere utdanning høsten 2005, var 6,1 prosentpoeng gått over i heltidsarbeid høsten 2006 og 4,5 prosentpoeng gått over i deltidsarbeid.

Tre år etter: hva jobber de som og hva studerer de?

Vi har sett nærmere på hvilke yrker den fjerdedelen (26 prosent) som var sysselsatt høsten 2006 var registrert i (tabell 5.2). Her ser vi på de som var i heltidsarbeid og deltidsarbeid samlet. Vi mangler opplysninger om yrke om så mange som en av fire av de som hadde studiekompetanse og som var sysselsatt høsten 2006. Vi må derfor ta forbehold om at fordelingen i tabell 5.2 kunne sett annerledes ut dersom vi også hadde hatt opplysninger om yrke for denne fjerdedelen. Når vi likevel ser på hvilke yrker personene med studiekompetanse var registrert i tre år senere, finner vi at nesten fire av ti (38 prosent) var i yrker som grupperes innen feltet salgs-, service- og omsorgsykker. Blant de som jobbet innen salgs-, service- og omsorgsykker, jobbet de fleste (25 prosentpoeng) som butikkmedarbeidere, selgere eller lignende, 9 prosentpoeng jobbet som pleie- og omsorgspersonale og resten jobbet som restaurantpersonale eller vektere og sikkerhetspersonale. Til slutt var en av fem (19 prosent) av de som var sysselsatt registrert i høyskoleyrker, som vil si yrker som krever 1-3 års utdanning fra universitet eller høyskole.

Tabell 5.2 Hvilke yrker de med studiekompetanse som var sysselsatt høsten 2006 var registrert i

	Andel	Antall
Høyskoleyrker	18,6	63
Kontor- og kundeserviceyrker	5,6	19
Salgs-, service- og omsorgsykker	38,3	130
Håndverkere o.l.	2,9	10
Prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere mv.	4,4	15
Yrker uten krav til utdanning	5,0	17
Annet	1,2	4
Mangler opplysninger	23,9	258
Total	100,0	339

Vi har også sett på hvilke fagfelt de som var i høyere utdanning etter tre år tok utdanning innenfor (tabell 5.3)¹⁶. Vi ser at nesten en av fire av de som var i høyere utdanning var registrert i en utdanning innen helse-, sosial og idrettsfag. Videre var andelene som var registrert innen de øvrige fagfeltene relativt like, og varierte fra 17 prosent innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag til 13 prosent innen humanistiske og estetiske fag.

Tabell 5.3 Hvilke utdanninger de med studiekompetanse som var i høyere utdanning høsten 2006 var registrert i

	Andel	Antall
Humanistiske og estetiske fag	13,3	113
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	14,8	126
Samfunnsfag og juridiske fag	13,5	115
Økonomiske og administrative fag	15,3	130
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	17,0	145
Helse-, sosial- og idrettsfag	24,3	207
Annet	1,8	15
Total	100,0	851

5.1 Studieretning

I tabell 5.4 ser vi i hvilken grad det er forskjell i hva elevene som oppnådde studiekompetanse brukte sin videregående opplæring til, etter hvilken studieretning de oppnådde kompetansen innenfor¹⁷.

De som hadde gått på studieretningen allmenne, økonomiske og administrative fag gikk i størst grad direkte over i høyere utdanning etter videregående. Den første høsten var fire av ti fra denne studieretningen registrert i høyere utdanning, mens dette gjaldt tre av ti fra studieretningene idrettsfag, musikk, dans og drama og allmennfaglig påbygging, og i underkant av en av fire av de som gikk på formgivningsfag. Vi ser at sistnevnte gruppe i størst grad (29 prosent) var registrert i utdanning på videregående nivå den første høsten. Nærmere

¹⁶ Vi har også sett på fordelingen på fagfelt for de som var i høyere utdanning i 2005 i og med at det var denne høsten andelen i høyere utdanning var størst. Fordelingen på fagfelt var så å si den samme blant de som var i høyere utdanning høsten 2005, som det vi finner blant de som var i høyere utdanning høsten 2006 i tabell 5.3.

¹⁷ De som gikk på studieretningene medier og kommunikasjon og naturbruk er utelatt i tabellen fordi det var så få som oppnådde studiekompetanse innen disse studieretningene (henholdsvis 14 og 16 personer).

undersøkelser viser at blant de 26 personene andelen i utdanning på videregående nivå fra formgivningsfag utgjør, gikk de fleste (10 personer) på folkehøgskole den første høsten, og det var også noen som var registrert på dekoratørfag på videregående (nivå 3).

Tabell 5.4 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter studieretning.

		Høy. utd.	Vid. utd.	Heltid	Deltid	Arb.ledig/annet	Total
2003	AA	40,0	16,1	13,3	16,7	13,8	100,0
	ID	28,4	10,1	22,9	18,3	20,2	100,0
	MD	30,8	21,2	15,4	19,2	13,5	100,0
	FO	23,6	29,2	7,9	22,5	16,9	100,0
	AA påbygg	29,8	20,6	10,7	31,3	7,6	100,0
2004	AA	69,1	5,3	7,5	12,1	6,0	100,0
	ID	61,5	x	11,0	21,1	6,4	100,0
	MD	51,9	21,2	13,5	13,5	0,0	100,0
	FO	39,3	21,3	2,2	21,3	15,7	100,0
	AA påbygg	45,0	16,0	9,9	21,4	7,6	100,0
2005	AA	77,9	3,1	6,2	8,3	4,4	100,0
	ID	74,3	x	12,8	12,8	-	100,0
	MD	59,6	11,5	13,5	15,4	-	100,0
	FO	50,6	11,2	7,9	22,5	7,9	100,0
	AA påbygg	45,8	8,4	17,6	19,8	8,4	100,0
2006	AA	70,3	2,4	12,7	9,2	5,3	100,0
	ID	63,3	6,4	15,6	9,2	5,5	100,0
	MD	71,1	x	9,6	11,5	7,7	100,0
	FO	53,9	x	22,5	14,6	9,0	100,0
	AA påbygg	40,5	6,1	32,1	13,0	8,4	100,0

X betyr antall lavere enn 5. I tabell 5.4 disse slått sammen med de som var i høyere utdanning.

- betyr at antallet i denne gruppen er lik 0.

Alle årene var det de som gikk på allmenne, økonomiske og administrative fag som i størst grad var registrert i høyere utdanning, mens de som gikk på formgivningsfag og allmennfaglig påbygging i minst grad ser ut til å bruke studiekompetansen til å gå videre til høyere utdanning. Personer med studiekompetanse innen formgivningsfag og allmennfaglig påbygging var derimot i større grad registrert som sysselsatt når vi ser på situasjonen tre år etter videregående, og det var spesielt andelen som var i heltidsarbeid som var høyere blant de fra allmennfaglig påbygging og formgivningsfag enn hva vi finner blant de med studiekompetanse innen de øvrige studieretningene.

5.1.1 De med studiekompetanse innen ulike studieretninger: hva studerer de og hva jobber de som tre år etter videregående?

Vi har sett nærmere på hvilken utdanning de som hadde studiekompetanse, og som var i høyere utdanning tre år senere, var registrert i. Vi har også sett på hvilke yrker de som var sysselsatt høsten 2006 var registrert i.

Ulike utdanningsvalg blant de som har studiekompetanse innen ulike studieretninger

I forrige del så vi at blant alle som hadde oppnådd studiekompetanse, og som var i høyere utdanning høsten 2006, var en av fire i utdanninger innen helse-, sosial- og idrettsfag. Helse-,

sosial- og idrettsfag var dermed fagfeltet det var mest utbredt å ta høyere utdanning innenfor blant de som hadde studiekompetanse. Det har vist seg å være relativt stor variasjon i hvilke fagfelt de som hadde studiekompetanse innen ulike studieretninger, og som var i høyere utdanning høsten 2006, hadde valgt. Det var mest vanlig å være i utdanning innen helse-, sosial og idrettsfag blant de som hadde studiekompetanse innen idrettsfag. Så mye som fire av ti av de som hadde gått på idrettsfag, og som var i høyere utdanning høsten 2006, var i en utdanning innen helse-, sosial- og idrettsfag. De som hadde studiekompetansen innen allmennfaglig påbygging hadde også i stor grad valgt en utdanning innen helse-, sosial- og idrettsfag. En av tre av de som hadde studiekompetanse innen allmennfaglig påbygging, og som var i høyere utdanning høsten 2006, var i en utdanning innen dette feltet. Blant de som hadde studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag, formgivningsfag og musikk, dans og drama var det omtrent en av fem blant de som var i høyere utdanning etter tre år som var i en utdanning innen helse-, sosial- og idrettsfag.

Personer som hadde studiekompetanse innen musikk, dans og drama og formgivningsfag var i større grad i utdanninger innen humanistiske og estetiske fag, enn hva vi finner blant de som hadde studiekompetanse innen de øvrige studieretningene. Mens dette gjaldt fire av ti av de som hadde studiekompetanse innen musikk, dans og drama og formgivningsfag, var det bare en av ti fra studieretningen allmenne, økonomiske og administrative fag som var i utdanninger innen humanistiske og estetiske fag.

Vi finner også relativt mye variasjon i hvor stor andel som hadde valgt å ta en lærerutdanning eller utdanning innen pedagogiske fag. Mens oppunder en av fire av de som hadde studiekompetanse innen idrettsfag, og som var i høyere utdanning etter tre år, var i lærerutdanninger eller utdanninger innen pedagogikk, gjaldt dette 14 prosent av de som hadde studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag.

De med studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag var i noe større grad i utdanninger innen samfunnsfag og juridiske fag (16 prosent) og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (20 prosent) etter tre år, enn hva vi finner blant de som hadde studiekompetanse innen de øvrige studieretningene. Fra de øvrige studieretningene var andelen som var i utdanninger innen samfunnsfag og juridiske fag 9 prosent eller lavere, mens andelen som var i utdanninger innen naturvitenskapelig fag o.l. var nest høyest blant personer med studiekompetanse innen allmennfaglig påbygging med 11 prosent. Til slutt finner vi at det var personer med studiekompetanse innen allmennfaglig påbygging og allmenne, økonomiske og administrative fag, som i størst grad var i utdanninger innen økonomiske og administrative fag. Dette gjelder 17 prosent av de som var i høyere utdanning fra begge disse studieretningene.

Det er viktig å understreke at når vi har sett på variasjonen i utdanningsvalg ovenfor er det i mange tilfeller snakk om relativt små grupper. Antallet har betydning for i hvilken grad vi kan være sikre på at forskjellene vi observerer er reelle forskjeller i utdanningsvalg, som vi også kan forvente å finne i andre kull, eller om dette bare gjelder for personene vi undersøker her.

Forskjeller mellom de med studiekompetanse innen ulike studieretninger i hva de jobber som etter tre år

Vi har også sett på hva de som hadde studiekompetanse innen ulike studieretninger, og som var i arbeid etter tre år, jobbet som. Før vi omtaler dette nærmere er det viktig å minne om at vi mangler opplysninger om yrke for en betydelig andel av de som var sysselsatt, fra 26 prosent blant de som hadde studiekompetanse innen idrettsfag til 17 prosent blant de som hadde studiekompetanse innen allmennfaglig påbygging. I tillegg var det for få sysselsatte blant de som hadde studiekompetanse innen medier og kommunikasjon, musikk, dans og drama og naturbruk til at det er rom for å presentere noe nærmere hva disse jobbet som.

Andelen som var sysselsatt innen salgs-, service og omsorgsykker etter tre år varierte fra 55 prosent blant de som hadde studiekompetanse innen formgivningsfag og 46 prosent blant de som hadde gått på allmennfaglig påbygging, til henholdsvis 35 og 33 prosent blant de som hadde studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag og idrettsfag. Når det gjelder hvor mange som var registrert i yrker som krever høyere utdanning, var det lite variasjon mellom studieretningene. Denne andelen var om lag 20 prosent innen alle studieretningene, med unntak av formgivningsfag, hvor det nesten ingen var registrert i slike yrker etter tre år.

Ut over yrker innen helse-, sosial og idrettsfag og høyskoleyrker, er det bare blant de som hadde studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag at det var mange nok sysselsatte til at vi kan si noe mer om hvilke yrkesfelt de jobbet innenfor etter tre år. Vi nøyer oss derfor med å nevne at 7 prosent av disse var i kontor- og kundeserviceyrker, 6 prosent jobbet som håndverkere, 3 prosent jobbet som prosess- og maskinoperatører eller lignende og 5 prosent av de med studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag som var sysselsatt etter tre år, jobbet innen yrker uten krav til utdanning.

5.2 Kjønn

Hvis vi sammenligner hovedbeskjeftigelsen i perioden 2003 til 2006 blant menn og kvinner som hadde oppnådd studiekompetanse, finner vi at det var relativt store forskjeller i hva mennene og kvinnene gjorde den første høsten etter videregående. Forskjellen mellom kjønnene reduseres derimot betydelig fra og med høsten 2004.

Tabell 5.5 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter kjønn

	2003		2004		2005		2006	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Høyere utdanning	42,8	25,6	64,6	59,6	71,5	70,2	63,1	67,9
Utdanning på videregående nivå	19,7	13,2	9,0	6,9	4,7	4,5	3,0	3,6
Heltidsarbeid	5,4	27,0	4,9	13,0	7,7	10,3	15,2	16,0
Deltidsarbeid	24,4	10,5	16,3	11,0	11,5	10,7	12,0	7,9
Arb.ledig/Annet	7,7	23,7	5,2	3,9	4,6	4,3	6,7	4,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest: 2003 og 2004: $p < 0,05$, 2005 og 2006: ikke signifikant.

Den første høsten var det en vesentlig høyere andel blant kvinnene (43 prosent) enn blant mennene (26 prosent) som var registret i høyere utdanning, mens mennene i større grad enn kvinnene var i kategorien arbeidsledig/annet (24 mot 8 prosent)¹⁸ og i heltidsarbeid (27 mot 5 prosent). At kvinner i større grad enn menn fortsetter i utdanning rett etter videregående har også blitt vist tidligere, og kjønnsforskjellen har vært størst blant de som har oppnådd studiekompetanse. En viktig årsak til dette har vist seg å være at menn i stor grad avtjener verneplikt rett etter videregående (Raabe 2002). At i overkant av en av fire menn var registrert i heltidsarbeid den første høsten etter videregående, skyldes antagelig nettopp at de som avtjener verneplikt inkluderes i denne kategorien¹⁹. Hvorfor andelen som var i annen beskjeftigelse var tre ganger høyere blant mennene enn blant kvinnene den første høsten etter de avsluttet videregående med studiekompetanse, er derimot vanskeligere å forklare på bakgrunn av det datamaterialet vi har. Som omtalt tidligere omfatter kategorien "annen beskjeftigelse" en rekke ulike beskjeftigelser, i tillegg til de som man ikke har opplysninger om status for. Vårt datamateriale gir ikke grunnlag for å se nærmere på hva de som er i denne kategorien faktisk gjør, eller mer spesifikt hvilken status de har. At det er så stor forskjell mellom mennene og kvinnene i andelen som var i annen beskjeftigelse rett etter videregående, gjør det nærliggende å tro at dette har noe å gjøre med at mange menn avtjener verneplikt rett etter videregående. Forskjellen kan for eksempel enten skyldes at mange menn venter på å begynne i militæret den første høsten, og dermed havner i kategorien "annen beskjeftigelse", eller at noen av de som avtjener verneplikt likevel er inkludert i denne kategorien.

Tabell 5.5 viser at mens en av fire kvinner var i deltidsarbeid første høsten etter videregående, så gjaldt dette bare en av ti menn. Det var også noen flere kvinner enn menn som var registret i utdanning på videregående nivå. Over halvparten av kvinnene med studiekompetanse, som var i utdanning på videregående nivå den første høsten etter videregående, gikk på folkehøgskole, mens dette gjaldt i underkant av fire av ti blant mennene som var i utdanning på videregående nivå. En av fem menn som var i utdanning på videregående nivå høsten 2003, var registrert i militær utdanning på grunnleggende nivå, som for eksempel førsteåret i befalsutdanningen.

Høsten 2004 observerer vi betydelig mindre forskjell i hovedaktiviteten mellom mennene og kvinnene med studiekompetanse, sammenlignet med i 2003. I 2005 og 2006 reduseres forskjellene ytterligere. Det var likevel fortsatt en noe høyere andel av kvinnene som var registrert i deltidsarbeid, og en noe høyere andel av mennene som var registrert i heltidsarbeid alle årene.

---

¹⁸ I og med at andelen som var arbeidsledig er svært lav blant de som hadde studiekompetanse gjenspeiler forskjellen mellom menn og kvinner i andelen som var i kategorien "arbeidsledig/annet" først og fremst en kjønnsforskjell i andelen som var i annen beskjeftigelse den første høsten etter videregående.

¹⁹ Vi mangler opplysninger om yrke for 85 prosent av mennene som var registrert som heltidssysselsatte høsten 2003, og det er derfor ikke grunnlag for å gå inn å se på hvilket yrke de heltidsansatte mennene denne høsten var sysselsatt i.

Forskjeller i utdannings- og yrkesvalg blant menn og kvinner med studiekompetanse

Vi har også sett nærmere på hva mennene og kvinnene som var i arbeid høsten 2006 jobbet som. Vi må her ta forbehold om at vi mangler opplysninger om yrke for 21 prosent av kvinnene og 29 prosent av mennene. Av alle som var sysselsatt var 44 prosent av kvinnene, og 29 prosent av mennene med studiekompetanse, ansatt innen salgs-, service- eller omsorgsykker. Av disse jobbet 26 prosentpoeng (57 personer) av kvinnene som butikkmedarbeidere eller lignende, mens dette gjaldt 20 prosentpoeng (24 personer) blant mennene. Videre var 24 prosent av de sysselsatte kvinnene med studiekompetanse registrert i høyskoleyrker, og av disse var 9 prosentpoeng (19 personer) sykepleiere, 4 prosentpoeng førskolelærere (8 personer) og 3 prosentpoeng vernepleiere (6 personer). Andelen som var registrert i høyskoleyrker høsten 2006 blant mennene var 9 prosent (11 personer). Dette er så få at det ikke er grunnlag for å gå mer spesifikt inn på hva disse jobbet som. Til slutt kan vi nevne at 8 prosent av mennene med studiekompetanse fra 2003 (tilsvarende 10 personer) jobbet som håndverkere høsten 2006, mens ingen var registrert i håndverkeryrker blant kvinnene som var i arbeid.

Blant kvinnene med studiekompetanse som var i høyere utdanning høsten 2006, finner vi at tre av ti var registrert i utdanninger i helse-, sosial- eller idrettsfag, og en av fem var registrert i lærerutdanninger eller utdanninger i pedagogikk (tabell 5.6). Mennene var i betydelig mindre grad registrert i utdanninger innen helse-, sosial- eller idrettsfag (17 prosent) og lærerutdanninger eller utdanninger i pedagogikk (8 prosent). De var derimot i større grad enn kvinnene registrert i utdanninger innen økonomiske og administrative fag (22 mot 11 prosent) og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (29 mot 9 prosent).

Tabell 5.6 Hvilke fagfelt mennene og kvinnene med studiekompetanse som var i høyere utdanning høsten 2006 var registrert i

	Kvinner	Menn	Total
Humanistiske og estetiske fag	14,8	11,0	13,3
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	19,5	7,8	14,8
Samfunnsfag og juridiske fag	15,4	10,8	13,5
Økonomiske og administrative fag	10,7	22,1	15,3
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	9,1	28,8	17,0
Helse-, sosial- og idrettsfag	29,0	17,4	24,3
Annet	1,6	2,0	1,1
Total	100,0	100,0	100,0

5.3 Foreldrenes utdanningsnivå

Tabell 5.7 viser hva elevene som hadde oppnådd studiekompetanse gjorde tre år senere, fordelt etter foreldrenes utdanningsnivå. Vi ser at det er relativt store forskjeller i hovedbeskjeftigelse mellom gruppene med ulikt foreldreutdanningsnivå. Den første høsten var forskjellene relativt små, men de økte betydelig fra og med høsten 2004 – ett og et halvt år etter de avsluttet videregående. Vi finner i tillegg en del variasjon i hvordan de ulike gruppene fordeler seg på hovedaktivitet fra år til år. For eksempel gikk andelen som var i heltidsarbeid fra å være relativt lik mellom de fire gruppene de to første årene, til å bli vesentlig høyere

blant de med foreldre med videregående utdanning eller grunnskoleutdanning høsten 2005 og 2006, sammenlignet med de som har foreldre med høyere utdanning.

Tabell 5.7 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter foreldrenes utdanningsnivå

		Foreldrenes utdanningsnivå			
Hovedbeskjeftigelse		Lang høyere utd.	Kort høyere utd.	Vid	Grskole
2003	Høy utd.	41,6	34,2	36,8	37,1
	Vid. Utd	20,1	18,0	16,5	15,2
	Heltidsarbeid	14,1	15,3	13,6	10,5
	Deltidsarbeid	10,7	17,3	22,1	22,9
	Arb.ledig/Annet	13,4	15,3	11,0	14,3
2006	Høy utd.	77,2	74,3	58,6	52,4
	Vid. Utd	3,4	1,8	4,4	x
	Heltidsarbeid	6,7	9,8	21,4	23,8
	Deltidsarbeid	8,1	9,6	11,3	15,2
	Arb.ledig/Annet	4,7	4,6	4,3	8,6

X betyr antall lavere enn 5. I tabell 5.7 er denne gruppa slått sammen med kategorien "høyere utdanning".

Et gjennomgående trekk de tre siste årene vi ser på, er at jo høyere utdanning foreldrene hadde, jo høyere var andelen som var registrert i høyere utdanning blant de som avsluttet videregående med studiekompetanse. Motsatt finner vi alle årene at andelen som var registrert i deltidsarbeid økte jo lavere utdanningsnivå foreldrene hadde. Dette viser at mens de som hadde foreldre med høyere utdanning i stor grad brukte studiekompetansen til å begynne i høyere utdanning selv, brukte de som har foreldre med utdanning på videregående og grunnskolenivå denne kompetansen i større grad til å gå inn på arbeidsmarkedet.

5.4 Minoritetsbakgrunn

Når vi nå skal se på forskjellen i overgangen til videre utdanning og arbeid blant elever med majoritets- og minoritetsbakgrunn som avsluttet videregående med studiekompetanse, må vi ta forbehold om at gruppen med minoritets elever er relativt liten. Blant de som avsluttet videregående i Østfold med studiekompetanse våren 2003, var det bare 87 elever som hadde minoritetsbakgrunn, slik vi definerer det her. Når prosentueringsgrunnlaget er såpass lavt, betyr det at selv lave antall kan gi store prosentvise utslag. For å unngå for små grupper presenterer vi de som var i heltids- og deltidsarbeid samlet i tabell 5.8.

Tabell 5.8 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter majoritets/minoritetsbakgrunn (N=1223/87)

	2003		2004		2005		2006	
	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.	Maj.	Min.
Høyere utdanning	35,2	50,6	62,4	66,7	71,4	65,5	65,1	63,2
Utdanning på videregående nivå	17,6	11,5	8,3	5,7	4,6	5,7	3,4	1,1
Heltid/deltid	33,8	18,4	22,9	13,8	19,9	19,5	25,8	26,4
Arbledig/annet	13,5	19,5	6,4	13,8	4,2	9,2	5,7	9,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest for analyse med alle seks hovedbeskjeftigelsene: 2003 og 2004: $p < 0,05$, 2005 og 2006: ikke signifikant.

Med forbeholdet om at antallet personer med minoritetsbakgrunn er relativt lavt, ser det ut til å være en tendens til at elever med minoritetsbakgrunn i større grad gikk direkte over i høyere utdanning etter videregående enn elever med majoritetsbakgrunn. Elever med majoritetsbakgrunn så på sin side ut til å i større grad vente et år eller to med å begynne i høyere utdanning. Dette betyr at når vi ser på hva personene som oppnådde studiekompetanse våren 2003 gjorde to og tre år senere finner vi i liten grad forskjell mellom personer med majoritets- og minoritetsbakgrunn, mens vi finner noe større forskjell mellom gruppene rett etter videregående.

5.5 Alder

Blant de som avsluttet videregående etter å ha oppnådd studiekompetanse, var det bare 74 personer som var 22 år eller eldre. Vi har likevel sett på om det er noen forskjell mellom de som var 21 år eller yngre og de som var 22 år eller eldre med tanke på hva de brukte kompetansen sin til.

Tabell 5.9 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter alder (N=1236/74)

	2003		2004		2005		2006	
	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->
Høyere utd.	35,5	47,3	63,6	47,3	72,5	51,3	67,2	31,1
Videregående utd.	17,3	14,9	8,1	9,5	4,6	x	3,2	x
Heltidsarbeid	14,1	8,1	7,8	10,8	8,0	20,3	14,6	29,7
Deltidsarbeid	19,2	16,2	14,4	12,2	11,0	13,5	10,2	13,5
Arb.ledig/annet	13,9	13,5	6,1	20,3	3,9	14,9	4,8	25,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

X betyr antall lavere enn 5. I tabell 5.9 er denne gruppen slått sammen med kategorien "høyere utdanning".
Kjikkvadrattest: 2003, 2004, 2005 og 2006: $p < 0,05$.

Det ser ut til at de som er i den eldste aldersgruppa, og som har som har tenkt å studere, i større grad går direkte over i høyere utdanning enn i den yngste aldersgruppa. Det er stabilt litt under halvparten av de i den eldste aldersgruppa som var registrert i høyere utdanning, med unntak av det siste året, hvor man kan anta at en del var ferdig med studiene og derfor hadde begynt å jobbe i stedet. I den yngste aldersgruppa var det en betydelig andel som utsatte oppstart i høyere utdanning. I 2005 og 2006 var det likevel vesentlig flere som var registrert i høyere utdanning i den yngste aldersgruppa, sett i forhold til den eldste. Til slutt kan vi merke oss at andelen som var enten arbeidsledig eller i annen beskjeftigelse, med unntak av den første høsten, var vesentlig høyere i den eldste aldersgruppa enn i den yngste alle årene.

5.6 Karakterer

I tabell 5.10 ser vi på gjennomsnittskarakteren fra videregående blant de som hadde oppnådd studiekompetanse, og som var registrert med ulike hovedbeskjeftigelser høsten 2003 til 2006. Vi ser at de som gikk videre til høyere utdanning hadde høyest gjennomsnittskarakter (4,0) alle årene, og at gjennomsnittskarakteren i denne gruppa var stabil. I de øvrige gruppene var det større variasjon, med unntak av de som var i deltidsarbeid, hvor gjennomsnittskarakteren

var nokså lik på de fire tidspunktene (varierte mellom 3,4 i 2005 og 3,5 de øvrige årene). De som var registrert i utdanning på videregående nivå den første høsten, hadde et betydelig høyere karaktersnitt (3,8) enn de som var i utdanning på videregående nivå de øvrige årene (henholdsvis 3,6 i 2004 og 3,4 i 2005 og 2006). Samme tendens finner vi blant de som var registrert i annen beskjeftigelse. Gjennomsnittet blant de som var i annen beskjeftigelse den første høsten, var mellom 0,5 og 0,3 karakterpoeng høyere enn de som hadde var registrert i annen beskjeftigelse de øvrige årene. Vi ser også at de som var i heltidsarbeid den første høsten (3,7) hadde noe høyere gjennomsnittskarakter enn de som var i heltidsarbeid de øvrige årene (3,5).

Tabell 5.10 Gjennomsnittskarakterer fra videregående for de som avsluttet videregående opplæring med studiekompetanse i Østfold våren 2003, etter hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006. 3 % (38 personer) mangler opplysninger om karakterer fra videregående

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	4,0	4,0	4,0	4,0
Utdannings på videregående nivå	3,8	3,6	3,4	3,4
Heltidsarbeid	3,7	3,5	3,5	3,5
Deltidsarbeid	3,5	3,5	3,4	3,5
Arbeidsledig	3,6	3,2	3,2	3,6
Annet	3,8	3,3	3,5	3,4
Total	3,8	3,8	3,8	3,8

At de som var registrert i utdanning på videregående nivå, annen beskjeftigelse og heltidsarbeid høsten 2004 til 2006 hadde dårligere skoleprestasjoner enn de som var i disse beskjeftigelsene første høsten, kan nok forklares av at mange av de som gikk videre med utdanning ventet til høsten 2004 før de begynte. De som brukte studiekompetansen til å begynne i høyere utdanning i løpet av perioden vi følger dem, hadde gode karakterer. Når mange av disse den første høsten etter videregående gjorde noe annet enn å være i høyere utdanning, trekker de opp snittet i de gruppene som var i utdanning på videregående nivå, annen beskjeftigelse og heltidsarbeid denne høsten.

Generelt viser tabell 5.10 at de som brukte studiekompetansen til å gå videre til høyere utdanning, var de som hadde prestert best, mens de som gikk ut i arbeid hadde betydelig dårligere karakterer. Med unntak av den første høsten, finner vi i liten grad forskjell i de gjennomsnittlige prestasjonene blant de som var registrert i heltidsarbeid og de som var i deltidsarbeid. Hvis vi ser bort fra de som var i høyere utdanning, var det liten forskjell i gjennomsnittskarakterer fra videregående blant de som var i de øvrige beskjeftigelse. Dette kan tyde på at karakterer primært har betydning for tilbøyeligheten til å bruke studiekompetansen til å gå videre i høyere utdanning, og at det i liten grad har betydning for hvilke andre beskjeftigelser de var registrert i etter tre år.

5.7 Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett at to tredjedeler av de som avsluttet videregående med studiekompetanse i Østfold våren har brukt denne kompetansen til å gå videre til høyere utdanning når vi ser på situasjonen etter tre år. Vi har også sett at det var svært mange som

utsatte oppstarten i høyere utdanning, slik at det den første høsten etter videregående var i overkant av halvparten så mange som var i høyere utdanning som hva vi observerer tre år senere. Andelen som var i høyere utdanning var høyest i 2005 med 71 prosent. Analysene har også vist at det var svært lav arbeidsledighet blant de som hadde oppnådd studiekompetanse. Den første høsten etter videregående var 17 prosent av de med studiekompetanse i utdanning på videregående nivå, og omtrent halvparten av disse gikk på folkehøgskole.

Det var de som hadde oppnådd studiekompetanse innen studieretningen allmenne, økonomiske og administrative fag som i størst grad gikk direkte over i høyere utdanning etter videregående. Også de øvrige årene var andelen i høyere utdanning høyest blant de som hadde studiekompetanse innen denne studieretningen. De som hadde oppnådd studiekompetanse innen formgivningsfag og allmennfaglig påbygging, gikk i større grad over i arbeid etter videregående.

Når vi så på overgangsmønsteret blant menn og kvinner med studiekompetanse, fant vi at det i all hovedsak var forskjell i deres beskjeftigelse den første høsten etter videregående. Kvinner gikk i større grad direkte videre med utdanning, mens mennene i større grad gikk over i heltidsarbeid og var i annen beskjeftigelse den første høsten. Selv om kjønnsforskjellene i hovedbeskjeftigelse blant de med studiekompetanse reduseres betydelig i løpet av de tre årene vi følger dem, var det alle årene en noe høyere andel kvinner i deltidsarbeid og en noe høyere andel av mennene som var i heltidsarbeid. Analysene i dette kapitlet har vist at det var forskjeller i hva personer som hadde foreldre med ulikt utdanningsnivå brukte studiekompetansen sin til, og at disse forskjellene økte i løpet av perioden vi følger dem. De som hadde foreldre med høyere utdanning, brukte i større grad kompetansen til å gå videre med høyere utdanning, mens de som hadde foreldre med lavere utdanning i større grad gikk over i arbeid etter videregående.

Det var relativt få blant de som avsluttet videregående med studiekompetanse i Østfold våren 2003 som hadde minoritetsbakgrunn. Når vi likevel sammenlignet overgangsmønsteret blant de med majoritets- og minoritetsbakgrunn, så det ut til å være en tendens til at de med minoritetsbakgrunn i større grad gikk direkte over i høyere utdanning etter videregående, enn de med majoritetsbakgrunn. De tre siste årene fant vi i derimot lite forskjell i hovedbeskjeftigelsen blant personer med majoritets- og minoritetsbakgrunn. De som var eldre enn 22 år da de avsluttet videregående, og som har tenkt å ta høyere utdanning, gikk i større grad direkte over i høyere utdanning etter videregående, enn den yngste aldersgruppen. I tillegg fant vi at de som var i den eldste aldersgruppen, i større grad stod utenfor utdanning og arbeid høsten 2004, 2005 og 2006.

Analysene av gjennomsnittskarakteren fra videregående i gruppene med ulik hovedbeskjeftigelse, viste at de som gikk videre til høyere utdanning hadde best karakterer, mens de som gikk over i arbeid hadde betydelig dårligere karakterer. Hvis vi ser bort fra de som gikk over i høyere utdanning, fant vi lite forskjell i gjennomsnittskarakterene blant de som hadde ulik hovedbeskjeftigelse høsten 2006. Dette kan tyde på at karakterer først og

fremst hadde betydning for hvorvidt de med studiekompetanse gikk videre til i høyere utdanning, men at karakterer i liten grad hadde betydning for hvilke andre beskjeftigelser de med studiekompetanse var registrert i etter tre år.

6 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med yrkeskompetanse

I dette kapitlet vil vi se på overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse i Østfold våren 2003. Denne gruppen kan deles i to ved å skille mellom de som oppnådde yrkeskompetanse etter lære og de som oppnådde yrkeskompetanse etter skoleløp. I første del av dette kapitlet vil vi se på hovedbeskjeftigelsen etter videregående for disse to gruppene hver for seg, samt for alle som hadde oppnådd yrkeskompetanse samlet. I neste del av kapitlet vil vi se på hvordan overgangsmønsteret varierer blant de med yrkeskompetanse etter forhold knyttet til personenes bakgrunn. I disse analysene vil vi av hensyn til gruppenes størrelse se på de som har yrkeskompetanse etter lære og skole under ett.

6.1 Yrkeskompetanse etter lære

Tabell 6.1 viser at de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære i stor grad brukte denne kompetansen til å gå over i heltidsarbeid. De fleste (54 prosent) av de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære våren 2003 var registrert i heltidsarbeid høsten etter. Andelen i heltidsarbeid økte i løpet av perioden vi ser på, og i 2005 og 2006 var oppunder to av tre av de med yrkeskompetanse etter lære registrert i heltidsarbeid. Selv om andelen heltidssysselsatte i denne gruppa er høy, merker vi oss at andelen arbeidsledige alle årene er høyere i denne gruppa enn det vi så blant de som hadde studiekompetanse (tabell 5.1). Det ser likevel ut til å være en synkende tendens i andelen arbeidsledige blant de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære. Denne andelen synker med nesten 3 prosentpoeng fra høsten 2003 til høsten 2006.

Tabell 6.1 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse etter lære i Østfold våren 2003. N=395

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	x	3,5	5,3	6,8
Utdanning på videregående nivå	14,9	3,8	5,1	3,3
Heltidsarbeid	53,7	59,2	65,1	64,1
Deltidsarbeid	17,7	20,8	15,4	17,2
Arbeidsledig	6,8	5,3	4,6	4,6
Annen beskjeftigelse	6,8	7,3	4,6	4,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x betyr antall lavere enn 5. Er i tabell 6.1 slått sammen med kategorien "utdanning på videregående nivå".

Den første høsten etter de hadde oppnådd yrkeskompetanse, var 14 prosent registrert i utdanning på videregående nivå. 40 prosent av disse, som vil si 6 prosent av alle som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære, var registrert på allmennfaglig påbygging/VKII allmenne fag. Slik vi har definert utvalget i denne undersøkelsen (se kapittel 2), vil noen av de vi omtaler som å ha oppnådd yrkeskompetanse etter lære våren 2003 kunne ha oppnådd denne kompetansen så sent som 1. november 2003. Noen av de som er registrert i utdanning på

videregående nivå høsten 2003 i tabell 6.1, er dermed registrert som under utdanning innen det kurset de har oppnådd yrkeskompetanse innenfor.

Andelen som har gått videre til høyere utdanning blant de som oppnådde yrkeskompetanse etter lære våren 2003 er svært beskjeden, men øker noe i løpet av perioden vi følger dem. De 7 prosentene som var i høyere utdanning høsten 2006 utgjør 27 personer, og av disse var nesten halvparten (12 personer) enten registrert i en ingeniørutdanning eller i en økonomisk-administrativ utdanning høsten 2006.

Vi har også sett nærmere på hva de 81 prosentene som var sysselsatt (64 prosent heltid og 17 prosent deltid) høsten 2006 jobbet som. Først og fremst må vi påpeke at vi mangler informasjon om yrke for 19 prosent av de sysselsatte. Tre av ti av de som var sysselsatt jobbet som håndverkere, 26 prosent jobbet innen salgs-, service og omsorgsykker og 16 prosent jobbet i yrker innen prosess og maskinoperatører og transportarbeidere mv. Videre var det 3 prosent som var i kontoryrker, 3 prosent var i yrker uten krav til utdanning (hjelpereidere innen bygg, anlegg, industri, tjenesteyting o.l.) og 2 prosent var i høyskoleyrker, som vil si yrker som krever 1 til 3 års høyere utdanning. Blant de 26 prosenten som jobbet innen salgs-, service og omsorgsykker, jobbet 12 prosentpoeng innen pleie- og omsorgsykker, 7 prosentpoeng som butikkmedarbeidere, 4 prosentpoeng som kokker, servitører o.l. og 3 prosentpoeng som frisører, kosmetologer o.l.

6.2 Yrkeskompetanse etter skole

Blant de som oppnådde yrkeskompetanse etter skole våren 2003, var i overkant av en av fire registrert i deltidsarbeid (43 prosent) høsten etter, og i overkant av en av tre var i utdanning på videregående nivå (35 prosent). Av de 57 personene som var i utdanning på videregående nivå, var 36 personer (tilsvarende 63 prosent) registrert på allmennfaglig påbygging/allmenne fag VKII.

Selv om andelen som var i deltidsarbeid varierer noe de fire tidspunktene vi ser på, kan denne andelen sies å være stabilt høy blant de som hadde yrkeskompetanse etter skole. Andelen som var i heltidsarbeid var derimot liten den første høsten, men økte betydelig i løpet av perioden fra 7 prosent i 2003 til 34 prosent i 2006. Høsten 2006 var det til sammen 70 prosent av de som avsluttet med yrkesopplæring etter skole som var sysselsatt, og disse fordelte seg med omtrent like andeler i deltidsarbeid og heltidsarbeid. Vi ser også at andelen som var i høyere utdanning økte noe, og var i 2005 og 2006 16 prosent. Disse 16 prosentene utgjør 26 personer, og av disse var 12 personer registrert i sykepleieutdanning høsten 2006.

Tabell 6.2 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse etter skole i Østfold våren 2003. N=163

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	x	8,0	15,3	18,5
Utdanning på videregående nivå	36,8	12,9	6,7	x
Heltidsarbeid	7,4	24,5	22,7	34,4
Deltidsarbeid	42,9	38,7	43,6	36,2
Arbeidsledig	4,9	4,9	3,7	3,7
Annen beskjeftigelse	8,0	11,0	8,0	7,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x betyr antall lavere enn 5. Er i tabell 6.2 slått sammen med kategorien "utdanning på videregående nivå" i 2003 og kategorien "høyere utdanning" i 2006.

Vi har også sett nærmere på hva de 70 prosentene som var sysselsatt (34 prosent heltid og 36 prosent deltid) blant de som hadde yrkeskompetanse etter skole jobbet som. Vi finner da at over halvparten jobbet som pleie- og omsorgspersonale (52 prosent), 16 prosent jobbet som butikkmedarbeidere, 4 prosent jobbet som maskinoperatører, mens vi mangler informasjon om yrke for 17 prosent av de som var sysselsatt.

Kort oppsummert var det forskjell i overgangsmønsteret til arbeidsmarkedet og videre utdanning blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter skole og de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære. Mens de som hadde vært i lære i større grad gikk over i heltidsarbeid, gikk de som hadde vært i et skoleløp i større grad over i deltidsarbeid, samt fortsatte i utdanning på videregående nivå. Likevel skiller begge disse gruppene seg betydelig fra de med studiekompetanse ved at de fleste går ut i arbeidslivet etter videregående.

I det følgende vil vi på tross av ulikhetene mellom de som hadde vært i lære og de som hadde fulgt et skoleløp, se på overgangsmønsteret blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse samlet. Vi begynner med å se på overgangsmønsteret for alle som avsluttet med yrkeskompetanse, før vi neste del ser på forskjeller og likheter i overgangen til arbeidsmarkedet og videre utdanning blant personer med yrkeskompetanse etter en rekke faktorer knyttet til deres bakgrunn.

6.3 Yrkeskompetanse etter skole og lære

Når vi ser på alle som oppnådde yrkeskompetanse samlet, finner vi at fire av ti var registrert i heltidsarbeid høsten etter (tabell 6.3). Tre år etter var andelen i heltidsarbeid steget til 55 prosent. Det var også en betydelig andel som gikk over i deltidsarbeid etter videregående blant de som hadde yrkeskompetanse. Dette gjaldt omtrent en av fire høsten 2003, og andelen som var i deltidsarbeid var relativt stabil i løpet av perioden vi ser på. Den første høsten var også så mye som en av fem i utdanning på videregående nivå, mens dette gjelder betydelig færre de siste årene. Relativt få av de med yrkeskompetanse gikk over i høyere utdanning i løpet av de tre første årene etter videregående, selv om denne andelen stiger fra 1 prosent i 2003 til 10 prosent i 2006.

Tabell 6.3 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse (etter både skole og lære) i Østfold våren 2003. N=558

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	1,3	4,8	8,2	9,5
Utdanning på videregående nivå	20,1	6,5	5,6	3,0
Heltidsarbeid	40,1	49,1	52,7	55,4
Deltidsarbeid	25,1	26,0	23,7	22,8
Arbeidsledig	6,3	5,2	4,3	4,3
Annen beskjeftigelse	7,2	8,4	5,6	5,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

Det var en lavere andel blant de med yrkeskompetanse som var registrert i annen beskjeftigelse den første høsten etter videregående, enn hva vi så blant de med studiekompetanse. De øvrige årene er derimot forholdet motsatt ved at en høyere andel av de med yrkeskompetanse var registrert i annen beskjeftigelse, enn blant de med studiekompetanse. Vi legger også merke til at det relativt sett var noen flere arbeidsledige blant de med yrkeskompetanse, enn blant de med studiekompetanse. Blant de med yrkeskompetanse synker andelen arbeidsledige fra 6 til 4 prosent fra 2003 til 2006, mens blant de med studiekompetanse varierte arbeidsledighetsandelen fra 2 prosent høsten 2004 til 1 prosent høsten 2005.

Raabe (2002) fant at 11 prosent av de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse våren 2000 gikk direkte over i videre utdanning. Dette var en nedgang på 22 prosentpoeng fra 1997, og Raabe argumenterer for at denne nedgangen i stor grad kan sees i sammenheng med en økt etterspørsel etter fagarbeidere i samme periode. Våre tall viser en betydelig høyere andel som gikk direkte videre i utdanning blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse i Østfold våren 2003. I all hovedsak gikk disse videre med utdanning på videregående nivå, og det har vist seg at over halvparten av disse gikk videre til allmennfaglig påbygging/allmenne fag VKII. At vi finner en høyere andel som gikk direkte over i videre utdanning enn Raabe gjorde i 2000, kan kanskje skyldes at vi her til lands var inne i en periode med stigende arbeidsledighet høsten 2003 (SSB 2003). På denne bakgrunn kan det tenkes at det var mer attraktivt å fortsette i utdanning blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse i 2003 enn blant de som avsluttet med tilsvarende kompetanse i 2000.

6.4 Studieretning

Helse- og sosialfag var den klart største studieretningen blant de som avsluttet med videregående opplæring med yrkeskompetanse våren 2003. Mer enn en av tre (36 prosent) av de som avsluttet med yrkeskompetanse hadde oppnådd denne kompetansen innen studieretningen helse- og sosialfag. Det var tre ganger så mange som hadde gått på denne studieretningen som på formgivningsfag og mekaniske fag, som var de nest vanligste studieretningene å ha yrkeskompetanse innenfor. Andelene som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen formgivningsfag og mekaniske fag i Østfold våren 2003 var begge 12 prosent.

Det er ikke tallmessig grunnlag for å se på hvordan overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeid var for personer som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen ulike studieretninger, med unntak av blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag. I denne delen vil vi derfor først se nærmere på de som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag, og deres overgang til videre utdanning og arbeid høsten 2003 til 2006. Deretter vil vi se nærmere på de som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen de øvrige studieretningene. Her vil vi på grunn av relativt lave antall begrense oss til å se på hvor stor andel som var sysselsatte høsten 2003 til 2006 blant de som hadde yrkeskompetanse innen ulike studieretninger.

6.4.1 Overgangen til videre utdanning og arbeid blant de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag

I tabell 6.4 ser vi hovedbeskjeftigelsen høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 blant de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag. To av tre av de som hadde yrkeskompetanse innen denne studieretningen hadde oppnådd kompetansen innenfor et skoleløp, og det er også verdt å nevne at 96 prosent av de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag var kvinner.

Tabell 6.4 viser at alle årene vi følger dem var det mer enn fire av ti av de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag som var registrert i deltidsarbeid, mens andelen som var i heltidsarbeid var betydelig lavere, spesielt den første høsten etter videregående. Andelen heltidssysselsatte økte fra 16 prosent i 2003 til 34 prosent høsten 2006.

Tabell 6.4 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag i Østfold våren 2003. N=198.

	2003	2004	2005	2006
Høyere utdanning	x	5,6	10,1	13,1
Utdanning på videregående nivå	29,9	8,1	4,5	x
Heltid	16,2	29,3	30,8	34,3
Deltid	44,9	43,4	41,9	42,4
Arbeidsledig	4,0	4,5	4,0	3,5
Annet	5,6	9,1	8,6	6,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0

x betyr antall lavere enn 5. Denne gruppen er i 2003 slått sammen med som var i utdanning på videregående nivå og i 2006 slått sammen med de som var i høyere utdanning.

Den første høsten var i underkant av tre av ti registrert i utdanning på videregående nivå. Nesten 70 prosent av disse gikk på allmennfaglig påbygging/allmenne fag VKII. De øvrige årene var andelen som var i utdanning betydelig lavere, og i 2005 og 2006 var de som var i utdanning primært registrert i høyere utdanning. Høsten 2006 var drøyt en av ti av de som avsluttet med yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag registrert i høyere utdanning. Halvparten av disse gikk på bachelor i sykepleie.

Arbeidsledigheten blant de som hadde yrkeskompetanse inne helse- og sosialfag skilte seg i liten grad fra hva vi fant i tabellen hvor vi så på alle som hadde yrkeskompetanse samlet (tabell 6.3). Mens arbeidsledighetsandelen for alle med yrkeskompetanse varierte fra 6,3

prosent i 2003 til 4,3 prosent i 2006, finner vi at denne samme andelen blant de med yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag lå omtrent stabilt på 4 prosent alle årene.

Høsten 2006 var 77 prosent av de som avsluttet videregående våren 2003 i Østfold med yrkeskompetanse inne helse- og sosialfag registret som sysselsatte. 42 prosent var deltidssysselsatte og 34 prosent var i heltidsarbeid. Vi har sett nærmere på hva disse personene jobbet som. Først er det viktig å påpeke at vi mangler informasjon om yrke for i underkant av en av fire av de som var i arbeid. Når vi likevel ser på dem vi har informasjon om finner vi at mer enn sju av ti av de som var sysselsatt var registrert i et yrke innen feltet salgs-, service og omsorgsykker. 61 prosentpoeng av disse var i yrker innen kategorien pleie- og omsorgsykker, og de fleste jobbet som omsorgsarbeidere og hjelpepleiere (33 prosentpoeng) og barne- og ungdomsarbeidere (15 prosentpoeng). I tillegg jobbet 8 prosentpoeng av de som var innen salgs-, service- omsorgsykker som butikkmedarbeidere.

6.4.2 Andelen sysselsatte høsten 2003 til 2006 blant de som hadde yrkeskompetanse innen ulike studieretninger

Vi vil nå gå over til å se på andelen som var registrert som sysselsatt høsten 2003 til 2006 blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen de øvrige studieretningene våren 2003. I de aller fleste tilfeller var det en stor overvekt av de sysselsatte som var registrert i heltidsarbeid. Det er imidlertid noen unntak, hvor deltidssarbeid var mer utbredt. Som vi har sett ovenfor gjelder dette spesielt de som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag. I og med at det ikke er grunnlag for å skille mellom heltids- og deltidssansatte for personer som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen andre studieretninger enn helse- og sosialfag, presenterer vi bare andelen sysselsatte samlet i tabell 6.5²⁰.

Tabell 6.5 Andelen sysselsatte (heltid og deltid) høsten 2003 – 2006 blant personer som avsluttet videregående med yrkeskompetanse (etter skole og lære) våren 2003, etter studieretning. Andelen er beregnet ut i fra det totale antallet (N) som avsluttet videregående med yrkeskompetanse innen de ulike studieretningene i Østfold våren 2003.

	2003	2004	2005	2006	Total N
HS	61,1	72,7	72,7	76,7	198
FO	58,0	68,1	68,1	75,3	69
ME	79,7	87,6	87,6	93,8	64
HN	68,7	87,5	91,7	83,4	48
EL	64,4	66,6	75,6	80,0	45
BY	81,6	97,4	94,7	81,6	38
TB	77,2	81,8	86,4	86,4	22
SA	76,1	61,9	76,2	71,4	21
KP	61,9	61,9	61,9	71,4	21
AA	x	61,6	53,9	61,5	13
Total	65,2	75,1	76,4	78,2	558

X betyr antall lavere enn 5.

²⁰ Personer som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen studieretningene medier og kommunikasjon, naturbruk og trearbeidsfag holdes utenfor presentasjonen i tabell 6.5 fordi disse utgjorde så få.

Tabell 6.5 viser at det var relativt stor variasjon mellom personer som hadde oppnådd yrkeskompetanse innen ulike studieretninger, i hvor stor andel som var sysselsatt de tre årene etter videregående vi følger dem. Det er viktig å understreke at antallet som avsluttet med yrkeskompetanse innen de fleste studieretningene var relativt lavt, slik at mange av forskjellene mellom studieretningene som observeres i tabell 6.5 bør tolkes med forsiktighet. Andelen sysselsatte varierte betydelig både blant personer som hadde yrkeskompetanse innen ulike studieretninger, og fra år til år når vi ser på samme studieretning. Felles for alle er at andelen sysselsatte økte i løpet av perioden vi følger dem, og at en stor overvekt av de som hadde yrkeskompetanse ser ut til å ha brukt denne kompetansen til å gå over i arbeidslivet, uansett hvilken studieretning de hadde denne kompetansen innenfor.

Hvis vi konsentrerer oss om de største studieretningene ser vi at det er en noe lavere andel sysselsatte blant de som hadde yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag og formgivningsfag, sammenlignet med de som hadde yrkeskompetanse innen hotell- og næringsmiddelfag, elektrofag og byggfag. Personer som hadde yrkeskompetanse innen mekaniske fag utmerker seg det siste året ved at så mye som 94 prosent var registrert som sysselsatt, og nesten alle av disse var registrert i heltidsarbeid.

Vi vil nå gå over til å se mer spesifikt på hva de som hadde yrkeskompetanse innen ulike studieretninger og som var sysselsatt høsten 2006 jobbet som. Vi begynner med de studieretningene hvor antallet var høyest. Jo mindre grupper, jo mindre spesifikke kan vi være i omtalen av hva de jobbet som. Vi har ovenfor allerede omtalt hva de sysselsatte blant de som hadde yrkeskompetanse innen den største studieretningen, helse- og sosialfag, jobbet som.

Formgivningsfag

Hvis vi ser på de 75 prosentene fra formgivningsfag som var sysselsatte, finner vi at mer enn 40 prosent var i et salgs-, service- eller omsorgsyrke, 14 prosent jobbet innen produksjon av klær, sko mv., mens vi mangler informasjon om yrke for 30 prosent av dem. Blant de 40 prosentene som var i et salgs-, service- eller omsorgsyrke jobbet de aller fleste som butikkmedarbeidere eller som frisører, kosmetologer e.l. (henholdsvis 19 og 17 prosentpoeng).

Mekaniske fag

Blant de som hadde yrkeskompetanse innen mekaniske fag, og som var sysselsatt høsten 2006 (94 prosent), jobbet 57 prosent som håndverkere o.l., 25 prosent jobbet som prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere e.l., mens vi mangler informasjon om yrke for 10 prosent. De aller fleste som jobbet som håndverkere (57 prosent), jobbet enten som mekanikere (42 prosentpoeng) eller som støpere, sveisere eller platearbeidere (10 prosentpoeng).

Hotell- og næringsmiddelfag

83 prosent (40 personer) av de som hadde yrkeskompetanse innen hotell- og næringsmiddelfag var i arbeid høsten 2006. Av disse var 45 prosent (18 personer) registrert innen et salgs-, service- eller omsorgsyrke, 15 prosent (6 personer) jobbet innen næringsmiddelproduksjon, mens vi mangler opplysninger for 18 prosent (7 personer). Av de 18 personene som jobbet innen salgs-, service- eller omsorgsykker, jobbet 11 personer innen restaurantbransjen, mens 6 personer jobbet som butikkmedarbeidere.

Elektrofag

Av de 80 prosentene som var sysselsatt høsten 2006 blant de som hadde yrkeskompetanse innen elektrofag, jobbet to av tre, tilsvarende 24 personer, som håndverkere. Av disse jobbet 20 personer som elektrikere, elektronikere e.l.

Byggfag, tekniske byggfag, salg og service, kjemi- og prosessfag og allmenne, økonomiske og administrative fag

Fra de resterende studieretningene byggfag, tekniske byggfag, salg og service, kjemi- og prosessfag og allmenne, økonomiske og administrative fag utgjorde andelen sysselsatte høsten 2006 såpass få personer at det i all hovedsak ikke er noe grunnlag for å gå nærmere inn på hva de jobbet som. Vi vil derfor nøye oss med å nevne at oppunder halvparten (15 personer) av de sysselsatte fra byggfag jobbet som tømrere, nesten halvparten av de sysselsatte med yrkeskompetanse inne tekniske byggfag (8 av 19 personer) jobbet som rørleggere, støpere eller kopper- og blikkenslagere, en tredjedel av de 15 personene med yrkeskompetanse innen salg og service, som var i arbeid, jobbet som butikkmedarbeidere (5 personer) og 10 av de 15 personene som hadde yrkeskompetanse inne kjemi- og prosessfag og som var i arbeid, jobbet som prosess- og maskinoperatører. De 8 sysselsatte personene med studiekompetanse innen allmenne, økonomiske og administrative fag fordelte seg på 8 ulike yrker. Det er derfor ikke grunnlag for å gå noe nærmere inn å se på disse personene jobbet som.

6.5 Kjønn

Blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse var det en overvekt av kvinner (55 prosent). Det var stor forskjell i kjønnsfordelingen blant de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære, hvor fire av ti var kvinner, og de som avsluttet med yrkeskompetanse etter skole, hvor ni av ti var kvinner. Det var så få som 16 menn som avsluttet videregående med yrkeskompetanse etter skole i Østfold våren 2003.

Tabell 6.6 viser overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant menn og kvinner som oppnådde yrkeskompetanse, både etter skole og lære, våren 2003. Kort oppsummert ser vi at menn i stor grad brukte yrkeskompetansen til å gå over i heltidsarbeid. Kvinnene gikk i noe mindre grad over i arbeid rett etter videregående, og de kvinnene som gikk over i arbeidslivet gikk i betydelig større grad enn mennene over i deltidsarbeid alle årene. Det var også en noe høyere andel av kvinnene enn av mennene som gikk videre til høyere utdanning.

Den første høsten etter videregående var i underkant av fire av ti kvinner i deltidsarbeid, mens omtrent en av fire var i heltidsarbeid og en av fire var i utdanning på videregående nivå. Hos mennene var situasjonen en annen. Seks av ti menn gikk direkte over i heltidsarbeid, i overkant av en av ti var i utdanning på videregående nivå og i underkant av en av ti var i deltidsarbeid.

Tabell 6.6 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse (etter både skole og lære) i Østfold våren 2003, etter kjønn.

	2003		2004		2005		2006	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Høyere utdanning	x	x	5,2	4,3	9,8	6,3	11,5	7,1
Utdanning på videregående nivå	27,3	14,2	7,9	4,7	5,2	5,9	2,0	4,3
Heltidsarbeid	23,9	59,7	34,4	66,8	38,7	69,6	39,7	74,3
Deltidsarbeid	38,4	9,1	39,3	9,9	34,4	10,7	35,1	7,9
Arbeidsledig	4,6	8,3	5,2	5,1	4,6	4,0	4,9	3,6
Annen beskjeftigelse	5,9	8,7	7,9	9,1	7,2	3,6	6,9	2,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest: 2003, 2004, 2005 og 2006: $p < 0,05$.

x betyr antall lavere enn 5. Er i tabell 6.6 slått sammen med kategorien "høyere utdanning".

Høsten etter (høsten 2004) var situasjonen så å si den samme blant mennene, bortsett fra at andelen som var i heltidsarbeid da var steget til 67 prosent. Blant kvinnene var det derimot større endring i hovedbeskjeftigelsen fra den første til den andre høsten etter videregående. Det var en betydelig lavere andel blant kvinnene som var i utdanning på videregående nivå i 2004 enn i 2003, mens andelen som var i heltidsarbeid (34 prosent) og i høyere utdanning (5 prosent) økte. I 2005 økte andelen i høyere utdanning ytterligere blant kvinnene til 10 prosent, mens andelen som var i deltidsarbeid sank med 5 prosentpoeng, fra 39 til 34 prosent, fra 2004 til 2005.

Det var en noe høyere andel som var arbeidsledige blant mennene (8 prosent) enn blant kvinnene (5 prosent) den første høsten, mens den siste høsten var det noen flere arbeidsledige blant kvinnene (5 prosent) enn blant mennene (4 prosent).

Hvis vi ser på hva mennene og kvinnene som avsluttet med yrkeskompetanse våren 2003 jobbet med 3 år senere, finner vi at nesten halvparten av mennene, som var heltidssysselsatt og som vi har informasjon om yrke for²¹, jobbet som håndverkere e.l., en av fem jobbet som prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere e.l. og en av ti jobbet i salgs-, service eller omsorgsykker. Blant kvinne som var i heltidsarbeid jobbet nesten seks av ti innen salgs-, service- eller omsorgsykker, mens 13 prosent jobbet som prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere e.l. Andelen som jobbet som håndverkere e.l. blant kvinnene som var i heltidsarbeid var 4 prosent.

²¹ Vi mangler informasjon om yrke for 8 prosent av mennene som var i heltidsarbeid, 10 prosent av kvinnene i heltidsarbeid og 13 prosent av kvinnene i deltidsarbeid.

Yrkeskompetanse etter lære

For å undersøke hvorvidt kjønnsforskjellene i overgangsmønsteret i tabell 6.7 bare skyldes at kvinner i større grad har yrkeskompetanse etter skole, mens mennene har yrkeskompetanse etter lære, har vi sett på overgangsmønsteret blant menn og kvinner som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære våren 2003 (tabell 6.7). Dette dreide seg om 237 menn og 158 kvinner. Vi finner da at det fortsatt er forskjeller i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv mellom menn og kvinner, ved at kvinner i større grad gikk over i deltidsarbeid og menn i større grad gikk over i heltidsarbeid. Vi finner likevel at kjønnsforskjellene var betydelig mindre når vi bare ser på de som avsluttet med yrkeskompetanse etter lære, enn når vi ser på alle som hadde oppnådd yrkeskompetanse samlet.

Tabell 6.7 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse etter lære i Østfold våren 2003, etter kjønn. N=237 menn og 158 kvinner.

	2003		2004		2005		2006	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Utdanning (høyere og videregående)	18,4	12,7	7,0	7,6	9,5	11,0	10,1	10,1
Heltidsarbeid	42,4	61,2	44,3	69,2	53,8	72,6	46,8	75,5
Deltidsarbeid	31,6	8,4	37,3	9,7	24,7	9,3	31,0	8,0
Arbeidsledig	3,8	8,9	6,3	4,6	6,3	3,4	6,3	3,4
Annen beskjeftigelse	3,8	8,9	5,1	8,9	5,7	3,8	5,7	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest: 2003, 2004, 2005, 2006: $p < 0,05$.

Vi har også sett nærmere på hvilke studieretninger kvinnene og mennene hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære innenfor. Kvinnene hadde i all hovedsak oppnådd yrkeskompetanse etter lære innenfor helse- og sosialfag (40 prosent), formgivningsfag (29 prosent) og hotell- og næringsmiddelfag, mens mennene hadde oppnådd denne kompetansen innen mekaniske fag (27 prosent), elektrofag (19 prosent) og byggfag (16 prosent). Det er ikke tallmessig grunnlag i denne rapporten for å gå inn å se på i hvilken grad overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv er forskjellig når vi sammenligner menn og kvinner med samme kompetanse innen samme studieretning. Innen studieretninger hvor antallet kvinner er tilstrekkelig for den slags analyser er antallet menn for lavt og omvendt. Det er likevel grunn til å anta at de kjønnsforskjellene vi finner i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeid, både blant alle som avsluttet med yrkeskompetanse, og blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære, i stor grad skyldes at menn og kvinner har yrkeskompetanse innen ulike fagfelt/studieretninger.

At menn med yrkeskompetanse i all hovedsak bruker kompetansen til å gå over i heltidsarbeid, mens kvinner i større grad går over i deltidsarbeid, har også blitt funnet tidligere. Støren m.fl (2007:238) argumenterer for at disse forskjellene til en viss grad uttrykker preferanseforskjeller, men at det også skyldes at de som har yrkeskompetanse innen "myke" kvinnedominerte yrkesfag og de som har yrkeskompetanse innen "harde" mannsdominerte yrkesfag, går over i ulike deler av arbeidsmarkedet hvor stillingsstrukturen er forskjellig. Mens guttene i større grad går over i privat sektor, går jentene i større grad over i offentlig sektor, hvor andelen deltidsstillinger er betydelig flere.

6.6 Foreldrenes utdanningsnivå

I tabell 6.8 ser vi på hvorvidt personer som hadde foreldre med ulikt utdanningsnivå brukte yrkeskompetansen sin forskjellig etter videregående²². Vi har slått sammen personer som hadde foreldre med lang og kort høyere utdanning i denne analysen, fordi førstnevnte gruppen besto av så få personer. Når det gjelder beskjeftigelse skiller vi i tabell 6.8 mellom andelen som var i utdanning (både i høyere utdanning og på videregående nivå), heltidssysselsatt, deltidssysselsatt og de som var arbeidsledige eller i annen beskjeftigelse.

Tabell 6.8 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse (etter både skole og lære) i Østfold våren 2003, etter foreldrenes utdanningsnivå

		Foreldrenes utdanningsnivå			
		Høyere utd.	Vid	Grskole	Total
2003	Utdanning	29,2	19,9	20,6	21,5
	Heltidsarbeid	38,2	40,5	39,3	39,9
	Deltidsarbeid	18,0	25,7	29,9	25,2
	Arb.ledig/annet	14,6	14,0	10,3	13,3
2006	Utdanning	24,8	11,9	4,7	12,6
	Heltidsarbeid	50,6	58,9	53,3	56,4
	Deltidsarbeid	15,7	21,3	32,7	22,6
	Arb.ledig/annet	9,0	7,9	9,3	8,4

Hvis vi tar utgangspunkt i høsten 2006, tre år etter de avsluttet med yrkeskompetanse, ser vi at de som hadde foreldre med høyere utdanning i større grad var i utdanning, og i mindre grad var i arbeid, enn de som hadde foreldre med lavere utdanning. Vi observerer også en tendens til at andelen som var i deltidsarbeid var høyere jo lavere utdanning foreldrene hadde, og dette gjelder både når vi ser på situasjonen den første høsten etter videregående og tre år senere. Dette kan nok henge sammen med at det var flere som hadde foreldre med utdanning på grunnskolenivå blant de som hadde yrkeskompetanse etter skole, og som vi har sett ovenfor gikk denne gruppen i større grad over i deltidsarbeid enn de som hadde yrkeskompetanse etter lære.

6.7 Alder

Tabell 6.9 illustrerer at det i liten grad er forskjell i overgangsmønsteret til arbeid og utdanning blant de som var 21 år eller yngre og de som var 22 år eller eldre, når vi ser på personer som avsluttet videregående med yrkeskompetanse våren 2003. Hvis vi tar utgangspunkt i situasjonen høsten 2006, tre år etter disse personene hadde oppnådd yrkeskompetansen, finner vi i liten grad forskjell i beskjeftigelsen mellom de som var eldre og yngre enn 21 år da de avsluttet videregående. De eneste forskjellene vi kan merke oss er at andelen i høyere utdanning var noe høyere i den yngste aldersgruppa, og at andelen som var i annen beskjeftigelse var noe høyere i den eldste. Hvis vi ser på situasjonen de øvrige årene

²² Det var en noe høyere andel (18,2 prosent) blant de med yrkeskompetanse etter lære som hadde foreldre med høyere utdanning, enn blant de med yrkeskompetanse etter skole (10,4 prosent), hvor andelen med grunnskoleutdanning var høyere (24,5 mot 17 prosent).

finner vi at det var noen flere arbeidsledige i den eldste aldersgruppa, sett i forhold til den yngste.

Tabell 6.9 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med yrkeskompetanse (etter både skole og lære) i Østfold våren 2003, etter alder

	2003		2004		2005		2006	
	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->	-> 21 år	22 år ->
Høyere utd.	1,5	0,6	6,7	0,6	10,0	4,1	10,8	6,5
Videregående utd.	22,1	15,4	7,5	4,1	6,9	2,4	2,8	3,6
Heltidsarbeid	41,9	36,1	47,6	52,7	49,6	59,8	55,8	54,4
Deltidsarbeid	21,9	32,5	26,0	26,0	24,7	21,3	22,1	24,3
Arbeidsledig	4,9	9,5	3,6	8,9	3,3	6,5	4,1	4,7
Annet	7,7	5,9	8,7	7,7	5,4	5,9	4,4	6,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest: 2003, 2004 og 2005: $p < 0,05$. 2006: $p > 0,05$.

6.8 Karakterer

Tabell 6.10 viser at de som avsluttet med yrkeskompetanse og som gikk videre til høyere utdanning hadde det høyeste karaktersnittet fra videregående²³. De som gikk videre til utdanning på videregående nivå hadde også et høyere karaktersnitt alle årene enn de øvrige gruppene. Ellers var det i liten grad forskjeller i de gjennomsnittlige prestasjonene blant de som var registrert i heltidsarbeid, deltidsarbeid, som arbeidsledige og i annen beskjeftigelse på de fire tidspunktene vi ser på her. Dette kan tyde på skoleprestasjoner i liten grad hadde betydning for overgangen til arbeidslivet for personer som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 med yrkeskompetanse.

Tabell 6.10 Gjennomsnittskarakterer fra videregående for de som avsluttet videregående opplæring i Østfold med yrkeskompetanse våren 2003 etter hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006

	2003	2004	2005	2006
Høyere utd.	4,3	4,3	4,2	4,1
Videregående utd.	3,9	4,0	3,9	3,9
Heltidsarbeid	3,6	3,6	3,6	3,7
Deltidsarbeid	3,8	3,6	3,6	3,6
Arbeidsledig	3,3	3,5	3,4	3,3
Annet	3,4	3,5	3,5	3,4
Total	3,7	3,7	3,7	3,7

6.9 Oppsummering

I første del av dette kapittelet så vi at det var relativt store forskjeller i hva de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse etter lære og yrkeskompetanse etter skoleløp i Østfold våren 2003 brukte kompetansen sin til. Mens de som hadde vært i lære i større grad gikk over i heltidsarbeid, gikk de som hadde vært i skoleløp i større grad over i deltidsarbeid, samt fortsatte med utdanning.

²³ Vi mangler informasjon om gjennomsnittskarakter fra videregående for 10 prosent (N=55) av de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse i Østfold våren 2003.

De som hadde yrkeskompetanse (både etter lære og skole) innen helse- og sosialfag og formgivningsfag, gikk i noe mindre grad over i arbeid etter videregående, enn de som hadde yrkeskompetanse innen hotell- og næringsmiddelfag, elektrofag og byggfag. De som hadde yrkeskompetanse innen mekaniske fag, utmerket seg når vi ser på situasjonen tre år etter videregående ved å ha en svært høy andel sysselsatte (94 prosent). De aller fleste av disse var heltidssysselsatt.

Det var vesentlig mer utbredt blant menn med yrkeskompetanse å gå over i heltidsarbeid enn blant kvinner med slik kompetanse. Kvinnene gikk på sin side i noe mindre grad direkte over i arbeid etter videregående, og kvinnene som gikk over i arbeidslivet var i større grad registrert i deltidsarbeid enn mennene. Nærmere undersøkelser viste at mye av forskjellen i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv mellom kvinner og menn, skyldes at de har yrkeskompetanse innen ulike studieretninger.

Når vi så på overgangen til videre utdanning og arbeid blant de som hadde foreldre med ulikt utdanningsnivå, fant vi at personer med yrkeskompetanse som hadde foreldre med høyere utdanning i større grad gikk over i utdanning, og i mindre grad var i arbeid, enn de som hadde foreldre med lavere utdanning. Vi observerte også en tendens til at andelen som var i deltidsarbeid var høyere, jo lavere utdanning foreldrene hadde. Forskjellene mellom gruppene etter foreldrenes utdanningsnivå, kan nok i stor grad forklares av at disse gruppene har yrkeskompetanse innen ulike studieretninger. Analysene i dette kapitlet viste at det var lite forskjell i overgangsmønsteret blant de som var eldre og yngre enn 22 år. Når vi så på gjennomsnittlige skoleprestasjoner blant de som var i ulike beskjeftigelser etter videregående, fant vi høyest gjennomsnittskarakter blant de som gikk videre til høyere utdanning. Mellom de øvrige beskjeftigelsesgruppene fant vi i liten grad forskjell i gjennomsnittlige prestasjoner, noe som kan tyde på at karakterer i liten grad har betydning for overgangen til arbeidslivet for personer med yrkeskompetanse.

7 Overgangen til arbeidslivet og høyere utdanning blant de med kompetanse på lavere nivå

I dette kapitlet skal vi se på hva de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå har brukt kompetansen sin til tre år senere. Våren 2003 var det 800 personer som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold. Disse kan deles inn i tre undergrupper. Den første gruppen består av de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå etter å ha vært lærekandidater. Dette gjaldt bare 3 personer i vårt datamateriale. Den andre gruppen består av personer som sluttet i videregående våren 2003 uten å ha gjennomført hele opplæringsløpet, det vil si at de avsluttet fra grunnkurs eller VKI. I kapittel 3 så vi at det var stor variasjon blant de som sluttet før de var ferdige med tanke på hvor mye de manglet for å oppnå kompetanse i videregående. En av tre av de som hadde sluttet våren 2003 var ikke registrert med bestått på noe nivå, en av fem hadde bestått grunnkurs og 46 prosent hadde bestått VKI. Den tredje og siste gruppa blant de med kompetanse på lavere nivå er de som avsluttet videregående fra VKII eller lære våren 2003, uten å bestå.

Mer enn en av tre har bestått videregående innen høsten 2006

Når vi ser på situasjonen tre år etter at disse personene avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå, finner vi at 35 prosent hadde fullført og bestått videregående opplæring innen høsten 2006²⁴. De resterende 65 prosentene var registrert med videregående grunnutdanning eller ungdomsskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå høsten 2006. Hvis vi skiller mellom de som hadde sluttet før de var ferdige og de som hadde gjennomført uten å bestå våren 2003, finner vi at 26 prosent av de som hadde sluttet hadde bestått videregående innen høsten 2006, mens dette gjaldt 46 prosent av de som hadde gjennomført et helt utdanningsløp uten å bestå våren 2003. At så mange kommer tilbake og fullfører videregående viser at den muligheten man har til å bruke mer enn normalt tid på å oppnå kompetanse i videregående opplæring er svært viktig.

7.1 Forskjeller i overgangsmønsteret blant de med kompetanse på lavere nivå

Vi vil nå gå over til å se på overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv for de som avsluttet videregående opplæring med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003. I disse analysene vil vi se på de som hadde bestått videregående innen høsten 2006 (35 prosent av de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå) for seg. I tillegg vil vi skille mellom de som avsluttet videregående uten å ha fullført hele utdanningsløpet (41 prosent av de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå) og de som hadde gjennomført et helt utdanningsløp uten å

---

²⁴ Disse opplysningene baserer seg på informasjon om høyeste fullførte utdanning disse personene var registrert med i SSBs registre per 1. oktober 2006.

bestå våren 2003 (24 prosent av de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå), blant de som ikke hadde fullført og bestått videregående innen høsten 2006.

Tabell 7.1 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 for de som avsluttet videregående opplæring med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003.

		2003	2004	2005	2006
Bestått VGO H06 N=279	Høy. utd.	-	10,8	19,4	28,0
	Utd. på vid.nivå	9,0	26,2	13,6	6,8
	Heltid	24,4	25,4	28,0	35,1
	Deltid	36,2	25,1	27,2	20,1
	Arb.ledig	6,5	6,5	4,3	5,4
	Annet	24,0	6,1	7,5	4,7
Sluttet N=331	Utd.	6,6	25,0	27,5	21,4
	Heltid	13,9	20,8	18,7	28,7
	Deltid	26,3	17,5	22,1	19,3
	Arb.ledig	17,2	15,7	12,4	12,4
	Annet	36,0	21,5	19,3	18,1
Gj. ført, ikke bestått N=190	Høy. utd.	-	4,2	7,4	7,9
	Utd. på vid.nivå	10,0	16,3	9,5	12,1
	Heltid	25,3	27,4	27,9	40,5
	Deltid	33,7	28,9	31,6	25,3
	Arb.ledig	9,5	12,1	10,5	5,3
	Annet	21,6	11,1	13,2	8,9

7.1.1 De som besto videregående innen høsten 2006

En betydelig andel av de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, men som fullførte og besto innen høsten 2006, gikk over i høyere utdanning i løpet av perioden vi følger dem. Høsten 2006 var i underkant av en av tre av disse registrert i høyere utdanning.

Vi har også sett nærmere på hva de som var i høyere utdanning studerte. Vi finner da at 25 prosent av de som var i høyere utdanning gikk i lærerutdanning eller utdanninger i pedagogikk, og av disse gikk 15 prosentpoeng på førskolelærerutdanningen. Videre var 22 prosent av de som var i høyere utdanning i utdanninger innen økonomiske og administrative fag. 6 prosentpoeng av disse gikk på bachelor i markedsføring og 5 prosentpoeng gikk på bachelor i økonomi og administrative fag. 14 prosent av de som var i høyere utdanning var registrert i en utdanning innen helse-, sosial- og idrettsfag, og her var sykepleie den enkeltutdanningen flest var registrert i med 6 prosentpoeng. 9 prosent var i utdanninger innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag eller tekniske fag, og 5 prosentpoeng av disse gikk på bachelor i informatikk. Til slutt finner vi at 14 prosent av de som hadde bestått videregående innen høsten 2006, og som var i høyere utdanning høsten 2006, var i utdanninger innen samfunnsfag og juridiske fag og 13 prosent var i utdanninger innen humanistiske og estetiske fag.

Tabell 7.1 viser at mer enn en av fire av de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, men som senere besto, var registrert i utdanning på videregående nivå høsten 2004. De aller fleste av disse var tilbake i videregående opplæring denne høsten.

Det var også en stor andel sysselsatte alle årene blant de som fullførte og besto videregående innen høsten 2006, selv om andelen varierte noe fra år til år. Høsten 2003 var seks av ti i denne gruppa sysselsatt, med 24 prosent i heltidsarbeid og 36 prosent i deltidsarbeid. Høsten etter hadde denne andelen sunket med 10 prosentpoeng, og det var da omtrent 25 prosent i heltidsarbeid og 25 prosent i deltidsarbeid.

Når vi ser nærmere på hva de som var sysselsatt høsten 2006 jobber som, finner vi at vi at 42 prosent jobbet inne salgs-, service eller omsorgsyker (33 prosentpoeng jobbet innen pleie- og omsorgsyker og 7 prosentpoeng som butikkmedarbeidere el.), mens både andelen som var i kontoryrker og andelen som jobbet som prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere mv. var 10 prosent. 6 prosent jobbet som håndverkere og 4 prosent var i høyskoleyrker, som vil si yrker som krever 1 til 3 års høyere utdanning. Til slutt mangler vi informasjon om yrke for så mange som 21 prosent av de som var sysselsatt høsten 2006.

Den første høsten etter at de avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå, var i underkant av en av fire (24 prosent) av de som senere besto videregående registrert i en beskjeftigelse som faller inn under kategorien "annet" i vår klassifisering. De øvrige årene var den tilsvarende andelen betydelig lavere. I og med at dette er en samlekategori for flere ulike typer beskjeftigelser (hjemmeværende, sosialhjelp osv.), er den høye andelen i annen beskjeftigelse høsten 2003, og nedgangen i denne andelen de øvrige årene, vanskelig å forklare. Vi merker oss at andelen som var i annen beskjeftigelse var lavere i perioden 2004 til 2006 blant de som senere besto videregående, enn i de to øvrige gruppene som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003. Til slutt ser vi at andelen arbeidsledige blant de som senere besto videregående synker noe fra 7 prosent i 2003 til 4 prosent i 2005, og ligger på omtrent samme nivå som det vi så fant blant de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse våren 2003 (tabell 6.3).

7.1.2 De som hadde gjennomført uten å bestå våren 2003

De som hadde gjennomført et opplæringsløp uten å bestå våren 2003, og som ikke hadde bestått videregående innen 2006, gikk i stor grad over i arbeid etter videregående. Andelen som var i arbeid var i underkant av 60 prosent alle årene vi følger dem (varierte fra 56 prosent i 2004 til 59 prosent i 2003), med unntak av høsten 2006 hvor andelen sysselsatte var 66 prosent. Mens andelen som var i heltidsarbeid økte fra 25 prosent i 2003 til 41 prosent i 2006, sank andelen som var i deltidsarbeid fra 34 til 25 prosent i løpet av samme periode.

Blant de 66 prosentene som var sysselsatt høsten 2006, var 43 prosent i salgs-, service- eller omsorgsyker, 13 prosent jobbet som prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere mv., 10 prosent jobbet som håndverkere, 9 prosent i kontor- og kundeserviceyrker, 4 prosent var i yrker uten krav til utdanning, mens vi mangler informasjon om yrke for 18 prosent av de som var sysselsatt. Nesten halvparten av de som var i salgs-, service- eller omsorgsyker jobbet som butikkmedarbeidere e.l. (20 prosentpoeng), 7 prosentpoeng jobbet som kokk/servitør o.l. og det var også 7 prosentpoeng av disse som jobbet som pleie- og omsorgspersonale.

Om lag en av fem av de som hadde gjennomført et løp uten å bestå var registrert i utdanning de årene vi følger dem, med unntak av den første høsten. I og med at denne gruppen ikke hadde bestått videregående, var de aller fleste registrert i utdanning på videregående nivå. Det var også noen som var registrert i høyere utdanning høsten 2004, 2005 og 2006 blant de som avsluttet videregående uten å bestå. Dette kan nok dreie seg om personer som har fått opptak til høyere utdanning på grunnlag av realkompetanse.

Det var noen flere blant de som hadde gjennomført uten å bestå som var registrert som arbeidsledige i perioden 2003 til 2005, sett i forhold til hva vi finner i den gruppa som hadde bestått videregående innen høsten 2006. Etter tre år var det derimot ikke noe høyere arbeidsledighetsandel blant de som hadde gjennomført uten å bestå, enn hva vi fant blant de som hadde bestått videregående innen høsten 2006. Andelen som var registrert i annen beskjeftigelse var, med unntak av den første høsten, noe høyere blant de som ikke hadde bestått, enn hva vi fant blant de som hadde bestått videregående innen høsten 2006.

7.1.3 De som sluttet før de var ferdige våren 2003

Blant de som sluttet i videregående uten å ha fullført opplæringsløpet, og som ikke har bestått videregående innen høsten 2006, var det en betydelig høyere andel arbeidsledige og i annen beskjeftigelse alle årene, enn hva vi finner blant de som hadde gjennomført uten å bestå og de som hadde bestått videregående innen høsten 2006. Arbeidsledighetsraten i denne gruppa varierte fra 17 prosent høsten 2003 til 12 prosent høsten 2006, mens andelen i annen beskjeftigelse gikk ned fra 36 prosent til 18 prosent i samme periode. Selv om andelen arbeidsledige og i annen beskjeftigelse blant de som hadde sluttet sank i løpet av perioden vi følger dem, var disse andelene betydelig høyere i denne gruppa, enn blant de to andre gruppene som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003.

Hvis vi ser på andelen sysselsatte blant de som avsluttet videregående fra et grunnkurs eller VKI våren 2003 samlet, finner vi at om lag fire av ti var i registrert i arbeid høsten 2003 til 2005, og høsten 2006 var nesten halvparten sysselsatt. Mens andelen i heltidsarbeid økte fra 14 prosent høsten 2003 til 29 prosent høsten 2006, sank andelen som var i deltidsarbeid fra 26 prosent til 19 prosent i løpet av samme periode.

Vi mangler opplysninger om yrke for tre av ti av de sysselsatte høsten 2006. I overkant av en femtedel av de sysselsatte jobbet innen salgs-, service og omsorgsykker, 15 prosent som prosess- og maskinoperatører og transportarbeidere mv. Det var like store andeler på 10 prosent som var registrert som henholdsvis håndverkere og i yrker uten krav til utdanning, og 9 prosent som var i kontor- og kundeserviceyrker. Blant de som jobbet innen salgs-, service- og omsorgsykker jobbet 14 prosentpoeng som butikkmedarbeidere el. og 3 prosentpoeng som pleie- og omsorgspersonale. De som jobbet innen yrker uten krav til utdanning, jobbet som hjelpearbeidere innen tjenesteyting, bygg, anlegg o.l.

Hvis vi ser bort fra den første høsten etter de sluttet i videregående, var nær en av fire registrert i utdanning de årene vi følger dem. Fordi det var så få som var i høyere utdanning i

denne gruppa, er disse slått sammen med de som var i utdanning på videregående nivå i tabell 7.1.

7.1.4 Oppsummering

I denne delen har vi sett at det er stor forskjell i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv mellom ulike undergrupper blant de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå. At de som i løpet av perioden vi følger dem har kommet tilbake og bestått videregående skiller seg fra de som ikke har gjort det, er kanskje ikke så uventet. Mer uventet er det kanskje at det ser ut til å være stor forskjell i overgangsmønsteret mellom de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå uten å ha fullført et helt opplæringsløp og de som avsluttet med slik kompetanse etter å ha fullført et helt løp, men uten å ha bestått. Førstnevnte gruppe står i betydelig større grad utenfor både utdanning og arbeidsliv de årene vi følger dem, ved at de som sluttet i langt mindre grad er registrert som sysselsatt de tre første årene etter videregående, enn de som hadde gjennomført uten å bestå. Dette tyder på at de som slutter fra videregående før de har fullført et helt opplæringsløp, er en gruppe som har særskilte vanskeligheter med å bli integrert i arbeidsmarkedet. Disse problemene kan for det første tenkes å være knyttet til lavere formell kompetanse blant de som har sluttet, sammenlignet med de som har gjennomført et helt utdanningsløp uten å bestå. For det andre kan dette dels skyldes aldersforskjeller mellom disse to gruppene, ved at de som hadde sluttet var noe yngre enn de som hadde gjennomført uten å bestå.

Vi vil nå gå over til å se på i hvilken grad det er forskjell i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv mellom ulike grupper med kompetanse på lavere nivå. I disse analysene vil vi utelate de 35 prosentene som hadde bestått videregående innen høsten 2006. Selv om analysene ovenfor har vist at det er forskjell i overgangsmønsteret blant de som hadde kompetanse på lavere nivå etter å ha sluttet og de som hadde gjennomført uten å bestå, vil vi i de følgende se på disse samlet for å unngå for små grupper i analysene.

7.2 Kjønn

Tabell 7.2 viser hovedbeskjeftigelsen høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 blant menn og kvinner som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, og som ikke hadde fullført videregående i løpet av perioden vi følger dem.

Tabell 7.2 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003 og som ikke har fullført videregående innen høsten 2006, etter kjønn. N = menn: 281, kvinner: 240

	2003		2004		2005		2006	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Utdanning	9,6	6,4	24,2	22,1	22,9	24,2	23,3	18,9
Heltidsarbeid	8,8	26,0	12,5	32,4	14,2	28,8	20,0	44,1
Deltidsarbeid	34,6	24,2	29,2	15,3	29,6	22,1	27,1	16,7
Arbeidsledig	16,7	12,5	14,2	14,6	10,8	12,5	10,4	9,3
Annen beskjeftigelse	30,4	31,0	20,0	15,7	22,5	12,5	19,2	11,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjikkvadrattest: 2003, 2004, 2005 og 2006: $p < 0,05$.

Vi finner at arbeidsledigheten generelt er relativt lik blant mennene og kvinnene som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold, sett bort i fra den første høsten hvor arbeidsledighetsandelen var 4 prosentpoeng høyere blant kvinnene enn blant mennene. Motsatt ser vi at andelen som var i annen beskjeftigelse var lik hos begge kjønn den første høsten, men at det var mellom 4 og 10 prosentpoeng flere kvinner enn menn som var registrert i annen beskjeftigelse de øvrige årene. I likhet med hva vi har funnet innen de øvrige kompetansegruppene, viser tabell 7.2 at menn med kompetanse på lavere nivå i større grad går over i heltidsarbeid, mens kvinner i større grad går over i deltidsarbeid. Forskjellen mellom kjønnene når vi ser på andelen som var i heltidsarbeid øker i løpet av perioden, fra 17 prosentpoeng høyere andel menn i heltidsarbeid den første høsten til nesten 25 prosentpoeng flere menn enn kvinner i heltidsarbeid etter tre år. Vi finner derimot lite forskjell mellom menn og kvinner når vi ser på tilbøyeligheten til å gå videre med utdanning når vi ser på de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå.

7.3 Studieretning

Vi har også sett på overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv for personer som avsluttet med kompetanse på lavere nivå innen ulike studieretninger. Blant de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå var alle 15 studieretningene representert, i tillegg til allmennfaglig påbygging. Når vi deler etter studieretninger blir de aller fleste gruppene relativt små, og vi begrenset oss til å se på studieretninger hvor det var flere enn 30 personer som avsluttet med kompetanse på lavere nivå ²⁵. For å unngå en for omfattende tabell presenteres bare hovedbeskjeftigelsen høsten 2003 og 2006 i tabell 7.3. Det er også viktig å understreke at fordi gruppene vi har med å gjøre når vi deler etter studieretning er såpass små, må forskjellene mellom studieretningene tolkes med forsiktighet.

Når vi ser på alle studieretninger alle årene (2004 og 2005 ikke vist i tabell 7.3), ser det ut til at personer som avsluttet med kompetanse på lavere nivå innen hotell- og næringsmiddelfag og helse- og sosialfag i noe større grad står utenfor både utdanning og arbeidsliv, enn personer som avsluttet med kompetanse på lavere nivå innen de øvrige studieretningene. Dette kan tyde på at personer som hadde kompetanse på lavere nivå innen hotell- og næringsmiddelfag og helse- og sosialfag i noe større grad hadde problemer med å bli integrert på arbeidsmarkedet.

---

²⁵ Følgende studieretninger er utelatt medier og kommunikasjon (7 personer), idrettsfag (14 personer), musikk, dans og drama (12 personer), naturbruk (10 personer), tekniske byggfag (19 personer), trearbeidsfag (2 personer) og kjemi- og prosessfag (2 personer).

Tabell 7.3 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003 og 2006 blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, og som ikke har fullført videregående innen høsten 2006, etter studieretning. Studieretninger med færre enn 30 personer er utelatt.

		Utdanning	Sysselsatt	Arb.ledig/annet	Total
2003	AA (N=118)	10,2	56,8	33,1	100,0
	HS (N=64)	x	32,8	67,2	100,0
	EL (N=29)		44,8	55,2	100,0
	ME (N=53)	-	58,5	41,5	100,0
	HN (N=48)	x	39,6	60,5	100,0
	BY (N=34)	x	47,1	52,9	100,0
	FO (N=52)	11,5	40,4	48,1	100,0
	AA påb. (N=33)	x	66,7	33,4	100,0
2006	AA (N=118)	26,3	55,9	17,8	100,0
	HS (N=64)	23,4	39,1	37,5	100,0
	EL (N=29)	20,7	58,6	20,7	100,0
	HN (N=48)	16,7	31,3	52,1	100,0
	BY (N=34)	29,4	52,9	17,6	100,0
	FO (N=52)	21,2	57,7	21,2	100,0
	AA påb. (N=33)	9,1	75,8	15,2	100,0

X betyr antall lavere enn 5. Er i tabell 7.3 slått sammen med kategorien "arbeidsledig/annet".

Hvis vi ser på situasjonen høsten 2006, finner vi en høyere andel sysselsatte blant de med kompetanse på lavere nivå innen allmennfaglig påbygging og mekaniske fag. Dette skyldes at personer fra disse studieretningene i mindre grad var i utdanning, sammenlignet med personer fra de øvrige studieretningene. Vi finner liten forskjell mellom mekaniske fag, allmennfaglig påbygging, byggfag og allmenne, økonomiske og administrative fag i andelen som var i kategorien "arbeidsledig eller annen beskjeftigelse" etter tre år (varierer fra 15 til 18 prosent). Som omtalt ovenfor er derimot denne andelen vesentlig høyere blant de som hadde kompetanse på lavere nivå innen hotell- og næringsmiddelfag (52 prosent) og helse- og sosialfag (38 prosent). Det er også en noe høyere andel som står utenfor både utdanning og arbeidsliv etter tre år blant de som hadde kompetanse på lavere nivå innen formgivningsfag (21 prosent), sammenlignet med de øvrige studieretningene.

7.4 Foreldrenes utdanningsnivå

Tabell 7.4 viser hovedbeskjeftigelsen høsten 2003 og 2006 blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå, etter foreldrenes utdanningsnivå. Vi ser at de som hadde foreldre med høyere utdanning i noe større grad var i utdanning, både rett etter videregående og tre år senere, og at de i noe mindre grad var i heltidsarbeid, sammenlignet med de som hadde foreldre med lavere utdanningsnivå. Det bør likevel understrekes at forskjellene er mindre enn hva vi har funnet når vi har sett på overgangsmønsteret blant de som hadde oppnådd kompetanse i kapittel 5 og 6. I tillegg ser det i mindre grad ut til å være systematiske forskjeller i hovedbeskjeftigelsen etter foreldrenes utdanningsnivå når vi ser på de som hadde kompetanse på lavere nivå, enn hva vi har sett innen de øvrige kompetansegruppene. Dette tyder på at sosial bakgrunn har mindre betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå.

Tabell 7.4 Hovedbeskjeftigelse høsten 2003 og 2006 blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå våren 2003, og som ikke har fullført videregående innen høsten 2006, etter foreldrenes utdanningsnivå.

		Foreldrenes utdanningsnivå			
		Høyere utd. (N=102)	Vid (N=275)	Grskole (N=118)	Total (N=495)
2003	Utdanning	11,8	8,0	4,2	7,9
	Heltidsarbeid	13,7	18,9	19,5	18,0
	Deltidsarbeid	29,4	32,0	24,6	29,7
	Arbeidsledig	12,7	13,1	19,5	14,5
	Annet	32,4	28,0	32,2	29,9
2006	Utdanning	29,4	19,6	17,0	21,0
	Heltidsarbeid	30,4	33,8	36,4	33,7
	Deltidsarbeid	20,6	23,3	20,3	22,0
	Arbeidsledig	9,8	9,1	11,9	9,9
	Annet	9,8	14,2	14,4	13,3

7.5 Karakterer

I tabell 7.5 ser vi gjennomsnittlig grunnskolekarakter blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå og som var i ulike beskjeftigelser høsten 2003 til 2006²⁶. Vi finner i liten grad systematiske forskjeller mellom gruppene når vi sammenligner gjennomsnittskarakteren fra grunnskolen blant de som var i utdanning eller arbeid alle årene.

Tabell 7.5 Gjennomsnittlig grunnskolekarakter blant de som var i ulike hovedbeskjeftigelser høsten 2003, 2004, 2005 og 2006 blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå. 38 personer, tilsvarende 7,3 prosent mangler opplysninger om grunnskolekarakter.

	2003		2004		2005		2006	
	Snitt	N	Snitt	N	Snitt	N	Snitt	N
Utdanning	3,5	40	3,3	114	3,2	121	3,4	103
Heltidsarbeid	3,3	87	3,1	115	3,2	106	3,2	164
Deltidsarbeid	3,2	144	3,3	106	3,4	124	3,2	102
Arbeidsledig	2,9	64	3,0	67	2,8	55	2,7	44
Annet	3,0	148	3,0	81	3,0	77	2,9	70
Total	3,2	483	3,2	483	3,2	483	3,2	483

De som stod utenfor utdanning og arbeid, det vil si de som var arbeidsledige og de som var i annen beskjeftigelse, hadde derimot noe lavere gjennomsnittskarakter enn de som var i utdanning og arbeid alle årene, men forskjellene er ikke statistisk signifikant alle årene. Hvis vi ser på situasjonen i 2006, hadde de med kompetanse på lavere nivå som var arbeidsledige signifikant lavere gjennomsnittskarakter fra videregående enn de som var sysselsatt eller i arbeid. De som var i annen beskjeftigelse etter tre år hadde signifikant lavere snittkarakter enn de som var i utdanning og heltidsarbeid.

7.6 Oppsummering

I overkant av en av tre de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå i Østfold våren 2003 hadde fullført og bestått videregående innen høsten 2006. Dette viser at

²⁶ Når vi ser på karakterer blant de med kompetanse på lavere nivå bruker vi grunnskolekarakterer, fordi vi mangler opplysninger om karakterer fra videregående for så mange som 23 prosent i denne gruppen.

muligheten man har til å bruke mer enn normalt tid på å fullføre videregående er viktig. I første del av dette kapitlet så vi at det var stor forskjell i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå, men som besto innen høsten 2006, de som sluttet fra et grunnkurs eller VKI våren 2003 og de som hadde gjennomført VKII eller lære våren 2003 uten å bestå.

I del to av dette kapitlet har vi sett på i hvilken grad det var forskjell i overgangen til videre utdanning og arbeidsliv mellom ulike grupper som avsluttet videregående med kompetanse på lavere nivå, og som ikke hadde bestått videregående innen høsten 2006. I likhet med hva vi har funnet innen andre kompetansegrupper, viste analysene at kvinner med kompetanse på lavere nivå i større grad går over i deltidsarbeid enn menn med samme kompetanse, mens menn i større grad går over i heltidsarbeid. Vi fant også at det var noen flere kvinner sett i forhold til menn som sto utenfor utdanning og arbeidsliv.

Vi har også sett på overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant personer som hadde avsluttet med kompetanse på lavere nivå innen ulike studieretninger. Disse analysene viste at de som hadde gått på studieretningene hotell- og næringsmiddelfag og helse- og sosialfag i mindre grad var sysselsatt, og i større grad sto utenfor utdanning og arbeidsliv de tre årene etter videregående som vi følger dem, enn de som hadde gått på andre studieretninger. Når vi så på situasjonen høsten 2006, fant vi også at det var relativt flere sysselsatte blant de som hadde gått på allmennfaglig påbygging og mekaniske fag, og at dette skyldes at disse i mindre grad gikk videre med utdanning enn de som hadde gått på de øvrige studieretningene.

Analysene i dette kapitlet har vist at skoleprestasjoner ser ut til å ha relativt lite betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant de med kompetanse på lavere nivå. Analysene viste likevel en tendens til at de som var i utdanning eller arbeid hadde noe bedre gjennomsnittskarakter fra ungdomsskolen enn de som sto utenfor utdanning og arbeidsliv. Vi fant også noe mindre variasjon i overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv etter foreldrenes utdanningsnivå blant de som hadde kompetanse på lavere nivå, enn hva vi har sett blant de som avsluttet videregående med studie- eller yrkeskompetanse. Likevel viste analysene en tendens til at de som hadde foreldre med høyere utdanning i større grad gikk videre med utdanning, og at andelen som stod utenfor utdanning og arbeidsliv var noe lavere sammenlignet med de som hadde foreldre med lavere utdanning.

8 Oppsummering: tre år etter videregående

I dette kapittelet vil vi oppsummere det vi har funnet i de øvrige kapitlene, ved å se på hva personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 brukte kompetansen sin til tre år senere. Deretter vil vi kort oppsummere hvilken sammenheng vi har funnet mellom ulike bakgrunnsforhold og overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv for personer som avsluttet videregående i Østfold våren 2003.

8.1 Hovedbeskjeftigelse tre år etter videregående

Analysene i denne rapporten har vist at de som sluttet i videregående uten å ha fullført et helt utdanningsløp våren 2003, var den gruppa som hadde klart størst problemer i overgangen til videre utdanning og arbeidsliv. Tre år etter de avsluttet videregående skiller denne gruppa seg ut ved at så mye som tre av ti sto utenfor utdanning og arbeidsliv (tabell 8.1). Til sammenligning var den tilsvarende andelen 14 prosent i den andre gruppa som hadde kompetanse på lavere nivå, det vil si de som hadde gjennomført hele opplæringsløpet, men uten å bestå våren 2003. Selv denne gruppen, som altså ikke hadde bestått videregående opplæring, men som hadde gjennomført hele løpet, oppnådde en betydelig bedre posisjon i arbeidsmarkedet og videre utdanning enn de som hadde sluttet før de var ferdige.

Tabell 8.1 Hovedbeskjeftigelse tre år etter videregående (høsten 2006) for de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003 etter hvilken kompetanse de hadde oppnådd.

	Høy. utd.	Vid. utd	Heltid	Deltid	Arb.led.	Annet	Total
Studiekompetanse	65,0	3,2	15,5	10,4	1,4	4,6	100,0
Yrkeskompetanse etter lære	6,8	3,3	64,1	17,2	4,6	4,1	100,0
Yrkeskompetanse etter skole	16,0	2,5	34,4	36,2	3,7	7,4	100,0
Komp. på lavere nivå V03:							
Bestått VGO innen H06	28,0	6,8	35,1	20,1	5,4	4,7	100,0
Sluttet	-	21,4	28,7	19,3	12,4	18,1	100,0
Gjennomført uten å bestå	7,9	12,1	40,5	25,3	5,3	8,9	100,0
Alle	37,4	6,4	29,3	16,2	4,0	6,7	100,0

- betyr antall lik 0.

Ser vi på de som besto videregående opplæring våren 2003, finner vi en noe høyere andel som sto utenfor utdanning og arbeidsliv blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter skole (11 prosent), enn blant de som hadde oppnådd yrkeskompetanse etter lære (9 prosent) og de som hadde oppnådd studiekompetanse (6 prosent). Selv om vi observerer en variasjon i andelen som stod utenfor utdanning og arbeidsliv etter tre år mellom disse gruppene, er den likevel ikke veldig stor. Det er interessant å merke seg at også de som avsluttet med kompetanse på lavere nivå våren 2003, men som kom tilbake og besto videregående innen høsten 2006 klarte seg relativt bra, ved at de i stor grad var integrert i utdanning og arbeidsliv tre år senere (10 prosent står utenfor).

Generelt finner vi liten forskjell i andelen arbeidsledige mellom de fleste kompetansegruppene tre år etter at de avsluttet videregående. Andelen arbeidsledige er om lag 4 til 5 prosent blant de som hadde yrkeskompetanse etter skole, blant de som hadde

yrkeskompetanse etter lære, blant de som ikke besto i 2003 men som likevel hadde bestått innen høsten 2006 og blant de som hadde kompetanse på lavere nivå etter å ha gjennomført uten å bestå. Unntakene er som allerede nevnt de som hadde sluttet, hvor arbeidsledigheten var betydelig høyere med 12 prosent og de som hadde oppnådd studiekompetanse hvor arbeidsledigheten var betydelig lavere med 1,4 prosent.

Når vi ser på de som avsluttet videregående med studiekompetanse, finner vi at to av tre var i høyere utdanning etter tre år. Blant de som hadde yrkeskompetanse, var 81 prosent sysselsatt etter tre år, og to av tre var i heltidsarbeid. Andelen sysselsatte var noe lavere blant de som hadde yrkeskompetanse etter skole med 70 prosent, og disse fordelte seg i motsetning til de som hadde vært i lære relativt likt på heltids- og deltidsarbeid (henholdsvis 34 og 36 prosent). Den større andelen deltidsansatte blant de med yrkeskompetanse etter skole skyldes, som vi tidligere har kommentert, blant annet at flere av yrkesutdanningene i skole leder til et arbeidsmarked innenfor helsesektoren, hvor deltidsstillinger har en dominerende plass. Den lavere andelen i jobb etter yrkesutdanning i skole kompenseres av at det var nesten 10 prosentpoeng flere som var i høyere utdanning blant de med yrkeskompetanse etter skole, enn blant de som hadde vært i lære. Også her er forklaringen knyttet til helsesektoren: jenter med helseutdanning på videregående nivå fortsetter med helseutdanning på høyere nivå.

8.2 Bakgrunnsfaktorer har betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv

Analysene i denne rapporten har vist at forhold knyttet til personenes bakgrunn hadde betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv for de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Fra tidligere studier vet vi at dette er faktorer som også har betydning både for hvorvidt man velger studieforberedende eller yrkesfaglige løp og for kompetanseoppnåelsen i videregående opplæring (se for eksempel Støren m.fl. 2007; Markussen m.fl. 2008)

Vi har i denne rapporten sett at det var forskjell i overgangsmønsteret blant kvinner og menn som avsluttet videregående med samme kompetanse i Østfold våren 2003. Felles for alle kompetansegruppene er at kvinner i større grad går over i deltidsarbeid, mens menn i større grad går over i heltidsarbeid etter videregående. Dette gjelder særlig når vi ser på de som avsluttet videregående med yrkeskompetanse, og denne forskjellen kan nok i stor grad forklares av at menn og kvinner har yrkeskompetanse fra ulike studieretninger. Kvinnene hadde som nevnt i stor grad yrkeskompetanse innen helse- og sosialfag, som leder ut i et arbeidsmarked preget av deltidsstillinger, mens mennene hadde yrkeskompetanse innen industrifag og bygg- og anleggsgfag, som leder ut i et arbeidsmarked hvor de fleste stillinger er heltidsstillinger. Blant de med studiekompetanse fant vi også at kvinner i større grad gikk direkte over i høyere utdanning enn menn, men at denne forskjellen jevnet seg ut over tid. Det var dermed i liten grad forskjell i hovedbeskjeftigelsen mellom menn og kvinner med studiekompetanse når vi så på situasjonen etter tre år. Denne ulikheten på oppstart i høyere

utdanning kan til en viss grad forklares med at en betydelig andel av guttene får sin studiestart utsatt på grunn av avtjening av verneplikt.

Analysene i denne rapporten har også vist at foreldrenes utdanningsnivå hadde betydning for overgangen til videre utdanning og arbeidsliv blant de som avsluttet videregående i Østfold våren 2003. Innen alle kompetansegruppene har vi sett at overgangsmønsteret preges av sosial reproduksjon, ved at de som har foreldre med høyere utdanning i større grad går over i høyere utdanning enn de som har foreldre med lavere utdanning.

Både blant de med studiekompetanse og blant de med yrkeskompetanse, har vi sett at de som gikk videre til høyere utdanning hadde best karakterer fra videregående. Vi har funnet lite forskjell i tidligere prestasjoner mellom de som gikk over i deltids- og heltidsarbeid etter videregående, noe som tyder på at karakterer har mindre betydning for overgangen til arbeidsmarkedet. Analysene har derimot vist at de som sto utenfor både utdanning og arbeidsliv etter videregående, gjennomsnittlig hadde de dårligste skoleprestasjonene.

8.3 Hovedkonklusjoner

Vi har i denne rapporten sett på hva personer som avsluttet videregående opplæring i Østfold våren 2003 har brukt kompetansen sin til tre år senere. Analysene har vist at overgangsmønsteret til videre utdanning og arbeidsliv i stor grad avhenger av hvilken kompetanse personene hadde oppnådd da de avsluttet videregående. I tillegg har vi sett at det innen grupper med samme kompetansetype, er forskjell i overgangen til videre utdanning og arbeidsliv etter forhold knyttet til personenes bakgrunn.

Når vi ser på situasjonen etter tre år, finner vi at de som hadde sluttet i videregående uten å ha fullført et helt opplæringsløp i Østfold våren 2003, helt klart var den gruppen som i størst grad hadde problemer med overgangen til videre utdanning og arbeidsliv. Så mye som 30 prosent av disse sto utenfor både utdanning og arbeidsliv høsten 2006. At denne gruppen skiller seg så tydelig ut, også sammenlignet med de som hadde oppnådd kompetanse på lavere nivå etter å ha gjennomført et helt utdanningsløp uten å bestå, tyder på at det å hindre slutting ikke bare er viktig med tanke på å øke kompetanseoppnåelsen i videregående opplæring. Analysene i denne rapporten viser at det å hindre slutting også er viktig for å bidra til å sikre at så mange som mulig får en vellykket overgang til videre utdanning og arbeidsliv etter at de er ferdig i videregående opplæring. Det å gjennomføre uten å bestå ser ut til å gi betydelig bedre muligheter innenfor videre utdanning og arbeidsliv, enn det å avslutte videregående opplæring før tida.

Referanser

- Gravaas, B. C., Hægeland, T., Kirkebøen, L. J. og Steffensen, K. (2008), *Skoleresultater 2007. En kartlegging av karakterer fra grunn- og videregående skoler i Norge*, Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Grøgaard, J. B., Sandberg, N. og Markussen, E. (2002), *Seks år etter. Om kompetanseoppnåelse fra videregående opplæring og overgang til arbeid og høyere utdanning for det første Reform 94-kullet*, Oslo: Norsk institutt for studier av forskning og utdanning.
- Jørgensen, T. (2003), "Overgang utdanning – arbeid", *Utdanning 2003 - ressurser, rekruttering og resultater*, Oslo: SSB.
- Markussen, E., Frøseth, M. W., Lødding, B. og Sandberg, N. (2008), *Bortvalg og kompetanse. Gjennomføring, bortvalg og kompetanseoppnåelse i videregående opplæring blant 9749 ungdommer som gikk ut av grunnskolen på Østlandet våren 2002. Hovedfunn, konklusjoner og implikasjoner fem år etter*, Oslo: NIFU STEP.
- Markussen, E. og Sandberg, N. (2005), *Stayere, slutttere og returnerte. Om 9756 ungdommer på Østlandet og deres karriere i videregående opplæring frem til midten av det tredje skoleåret*, Oslo: NIFU STEP.
- Opplæringslova, "LOV 1998-07-17 nr 61: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa".
- Raabe, M. (2002), "Færre tar utdanning etter avsluttet videregående opplæring bare en av tre elever fortsetter med utdanning", *Samfunnsspeilet* 2002: s. 39-44.
- SSB (2003), "Konjunkturtendensene", *Økonomisk analyse* 4.
- Statistisk sentralbyrå (2001), *Norsk standard for utdanningsgruppering*, Rev. 2000, Oslo: Statistisk sentralbyrå.
- Støren, L. A. og Arnesen, C. Å. (2003), "Et kjønnssegregert utdanningssystem", *Utdanning 2003 - ressurser, rekruttering og resultater*, Oslo: SSB.
- Støren, L. A., Helland, H. og Grøgaard, J. B. (2007), *Og hvem stod igjen....? Sluttrapport fra prosjektet Gjennomstrømning i videregående opplæring blant elever som startet i videregående opplæring i årene 1999-2001*, Oslo: NIFU STEP.